

Regeringens proposition

1975/76: 53

om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse;

beslutad den 27 november 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att systemet med offentlig representation i affärsbankerna byggs ut. Regeringen föreslås få rätt att tillsätta en offentlig ledamot i de styrelser som inom de större bankerna leder verksamheten för en viss region. Vidare skall kommunfullmäktige i kommun, där affärsbank har lokalkontor, tillsätta två ledamöter i styrelse som är knuten till kontoret. Det föreslås också att offentlig styrelseledamot i affärsbanks huvudstyrelse liksom offentlig ledamot i regionstyrelse skall ha rätt att närvara och delta i överläggningarna inom direktion eller annat organ under styrelsen.

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse**

Härigenom föreskrives att 74 a och 159 §§ lagen (1955: 183) om bankrörelse skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

74 a §¹

Föreslagen lydelse

Offentlig styrelseledamot eller, om flera sådana ledamöter utses, den som regeringen förordnar, *äger* närvara och deltaga i överläggningarna när ärende, *som senare skall avgöras av styrelsen, förberedes* av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i banken.

Regeringen *äger, om särskilda skäl föranleda det,* förordna att uppdrag enligt 74 § andra stycket, som avser flera personer, skall omfatta jämväl offentlig styrelseledamot.

Regeringen *äger förordna* att uppdrag enligt 74 § andra stycket, som avser flera personer, skall omfatta jämväl offentlig styrelseledamot. *Avser uppdraget regionstyrelse eller motsvarande organ, äger regeringen förordna att person som icke är ledamot av bankens styrelse skall omfattas av uppdraget med uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i verksamheten.*

Avser uppdrag enligt 74 § andra stycket kontorsstyrelse, skola kommunfullmäktige i kommun, där kontoret är beläget, förordna att uppdraget skall omfatta jämväl två personer, som utses av fullmäktige och som skola ha till uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i verksamheten. Är kontorsstyrelse gemensam för kontor i två kommuner, skola fullmäktige i vardera kommunen utse en sådan person. Är styrelsen gemensam för kontor i tre eller flera kommuner, utses personerna av fullmäktige i de två kommuner som ha flest invånare.

Offentlig styrelseledamot eller, om flera sådana ledamöter utses, *den eller de* som regeringen förordnar, *har rätt att* närvara och deltaga i överläggningarna när ärende *behandlas* av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i banken. *Person som avses i första stycket andra meningen har motsvarande rätt.*

¹ Senaste lydelse 1975: 227.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1.9 §²

Till bestridande av kostnaden för tillsynsmyndighetens organisation och verksamhet skall bankaktiebolag årligen erlægga bidrag efter visst, för bolagen lika förhållande till sammanlagda beloppet av bolagets eget kapital och skulder vid utgången av nästföregående kalenderår. dock icke över tre tusendels procent. Närmare föreskrifter om fastställande av bidrag och bidrags erläggande meddelas av regeringen.

Det åligger bankbolag jämväl att utgiva ersättning, dels till offentlig styrelseledamot med belopp som regeringen bestämmer, dels till revisor, ombud eller likvidationsrevisor, som förordnas enligt 149 § eller 158 § 1 mom., med belopp som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Det åligger bankbolag jämväl att utgiva ersättning, dels till offentlig styrelseledamot *och person som avses i 74 a § första stycket andra meningen* med belopp som regeringen bestämmer, dels till revisor, ombud eller likvidationsrevisor, som förordnas enligt 149 § eller 158 § 1 mom., med belopp som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Sådana ledamöter i kontorsstyrelser som avses i 74 a § andra stycket skall utses före utgången av år 1976.

² Senaste lydelse 1975: 227.

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-11-27

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Gcijer, Norling, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson.

Föredragande: statsrådet Sträng

Proposition om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse

1 Inledning

År 1971 infördes möjlighet för regeringen att tillsätta offentliga styrelseledamöter i affärsbankernas styrelser (prop. 1970: 141, BaU 64, rskr 395, SFS 1970: 666). Reformen innebar att högst tre offentliga styrelseledamöter fick tillsättas i varje bank. Med anledning av sammanslagningen av Skandinaviska Banken och Stockholms Enskilda Bank vidgades år 1972 rätten att utse offentliga styrelseledamöter till att avse högst fem sådana ledamöter i varje bank (prop. 1971: 166, NU 51, rskr 324, SFS 1971: 1032).

I en inom finansdepartementet utarbetad promemoria (Ds Fi 1975: 12) har lagts fram förslag till en utbyggnad av systemet med offentliga styrelseledamöter i syfte att ytterligare stärka samhällets medverkan i och inflytande över besluten i affärsbankerna. Promemorian innehåller förslag till lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse. Lagförslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av bankinspektionen, fullmäktige i Sveriges riksbank, Landsorganisationen i Sverige (LO), Post- och Kreditbanken, PK-banken, Svenska bankföreningen, Svenska bankmannaförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges föreningsbankers förbund, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Centralorganisationen SACO/SR. Särskilda yttranden har avgivits av Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken och Jämtlands Folkbank.

2 Nuvarande ordning

Enligt 71 § lagen (1955: 183) om bankrörelse skall för bankaktiebolag finnas en styrelse som består av minst fem och högst tjugotre ledamöter. Regeringen har rätt att utse högst fem ledamöter i styrelsen, offentliga styrelseledamöter. Övriga styrelseledamöter, högst aderton, väljs på bolagsstämma. Enligt bestämmelser, som tagits in i bolagsordningen, kan dock en eller flera av dessa ledamöter tillsättas i annan ordning. Förutom styrelseledamöter utsedda enligt 71 § banklagen kan i styrelsen ingå två arbetstagarledamöter som utsetts med tillämpning av lagen (1973: 1093) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.

Styrelseledamot skall vara myndig och här i riket bosatt svensk medborgare. Av styrelseledamöterna får inte flera än en för varje påbörjat femtal vara befattningshavare i banken. Vid denna beräkning skall hänsyn inte tas till offentlig styrelseledamot (72 § banklagen) och inte heller till arbetstagarrepresentant enligt nämnda lag.

Styrelsen skall inom sig utse verkställande direktör och ställföreträdare för denne. Om det behövs kan flera verkställande direktörer utses. Verkställande direktör skall under styrelsens överinseende leda bankens verksamhet och i den utsträckning som styrelsen bestämmer avgöra ärenden som det annars ankommer på styrelsen att pröva. Styrelsen kan också uppdra åt annan person, s. k. delegat, än verkställande direktör att ensam eller i förening med annan avgöra ärenden för styrelsens räkning (74 § första och andra styckena banklagen).

Affärsbanksstyrelsernas delegering av den egna beslutanderätten är mycket omfattande. Det åligger styrelsen att ange delegeringens omfattning i en årlig instruktion. Om uppdraget avser beviljande av kredit eller garanti, skall grunderna härför anges i instruktionen. Avskrift av denna skall överlämnas till bankinspektionen som också skall få kännedom om ändringar i instruktionen. Uppdrag kan när som helst återkallas och styrelsen kan också oavsett lämnat uppdrag avgöra ärende av varje slag. Vissa ärenden får styrelsen inte delegera. Förbudet omfattar ärenden om inrättande eller indragning av avdelningskontor eller övertagande av annan bankrörelse, om förvärv eller försäljning av bankfastighet, om beviljande av kredit eller garanti till vissa befattningshavare, delegat, styrelseledamot och sådan person närstående sammanslutning och vissa andra personer, om förvärv av aktie och förlagsbevis i andra fall än där fråga är om att skydda fordran samt ärenden om fastställande av allmänna räntesatser för in- och utlåning. Styrelsen kan dock i fråga om "rörelsekredit" till delegater m. fl. fastställa vissa gränser inom vilka underordnat organ kan besluta i styrelsens ställe. Vidare kan delegat besluta om ändrade räntesatser för tiden intill nästa styrelsesammanträde, om det är påkallat av allmän ränteförändring (74 § tredje—femte styckena banklagen).

Enligt 74 a § första stycket banklagen har offentlig styrelseledamot rätt

att närvara och delta i överläggningarna när ärende, som senare skall avgöras av styrelsen, förbereds av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i banken. Finns flera offentliga styrelseledamöter bestämmer regeringen vem av ledamöterna som skall ha denna rätt. Enligt andra stycket i samma paragraf kan regeringen förordna att offentlig styrelseledamot skall omfattas av delegatuppdrag att avgöra ärenden i stället för styrelsen. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas endast om särskilda skäl föranleder det och är begränsad till fall när flera delegater utsetts. Bestämmelsen infördes för att öppna möjlighet till samhällsrepresentation i Skandinaviska Bankens tre centralkontorsstyrelser. Bakgrunden härtill var att denna banks styrelse utgjordes av de personer som ingick i centralkontorsstyrelserna.

Offentlig styrelseledamot är underkastad de kvalifikationskrav och bestämmelser i övrigt som gäller styrelseledamöter utsedda av banks bolagsstämma.

Offentliga styrelseledamöter finns f. n. i nio av de tretton privata affärsbankerna. I var och en av de sex provinsbankerna – Wermlandsbanken, Sundsvallsbanken, Skånska Banken, Östgötabanken, Skaraborgsbanken och Uplandsbanken – finns en offentlig styrelseledamot.

Efter ikraftträdandet den 1 januari 1971 av lagstiftningen om offentlig styrelserepresentation utsågs två offentliga styrelseledamöter i tre av de fyra privata storbankerna, nämligen i Svenska Handelsbanken, Stockholms Enskilda Bank och Göteborgs Bank. I Skandinaviska Banken utsågs tre offentliga styrelseledamöter, därvid varje ledamot tillika var ledamot i en av bankens tre centralkontorsstyrelser. Efter sammanslagningen den 1 januari 1972 av Skandinaviska Banken och Stockholms Enskilda Bank finns fem offentliga ledamöter i den nya banken. Skandinaviska Enskilda Banken. Antalet offentliga styrelseledamöter i Göteborgs Bank, numera Götabanken, är två också efter övertagandet år 1972 av Smålands Bank.

Beträffande de privata storbankerna gäller sålunda f. n. att det finns två offentliga styrelseledamöter i Svenska Handelsbanken och i Götabanken, varav en med rätt att delta i beredningen av styrelseärende, samt fem offentliga styrelseledamöter i Skandinaviska Enskilda Banken, därvid tre av ledamöterna efter förordnande enligt 74 a § andra stycket banklagen tillika ingår i centralkontorsstyrelsen i Stockholm, Göteborg resp. Malmö.

Någon offentlig styrelserepresentation finns f. n. inte i Jämtlands Folkbank, Bohusbanken, Sparbankernas Bank och Föreningsbankernas Bank.

3 Affärsbankernas beslutsorgan

3.1 Allmänt

Det ankommer på bankens styrelse att förvalta banks angelägenheter och fatta därav påkallade beslut. Allt beslutsfattande under bankstyrelsen grundas på delegering från styrelsen med tillämpning av 74 § banklagen. Som förut nämnts skall styrelsen utfärda föreskrifter angående delegering av befogenheter i en för ett år i sänder fastställd instruktion. Med delegering från styrelsen till viss instans i banken följer således inte rätt för denna instans att föra befogenhet vidare till underställt organ om inte föreskrift därom meddelats i instruktionen. Banklagen ger möjlighet att delegera personlig beslutanderätt till verkställande direktör eller annan befattningshavare. Detta förekommer i mera betydande utsträckning i en bank, Svenska Handelsbanken, men i övrigt i ganska ringa utsträckning, åtminstone beträffande annan befattningshavare än verkställande direktör. Som regel utövas den delegerade beslutanderätten kollegialt i direktioner och motsvarande organ samt i regionala och lokala styrelser (kontorsstyrelser). Dessa slag av styrelser har inte någon associationsrättslig grund i bank- eller annan lagstiftning. Termen styrelse är därför något vilseledande. I själva verket är det fråga om delegationer, som utrustats med en från bankstyrelsen överlåten beslutanderätt och som kännetecknas av att delegaterna, vilka utses av bankens styrelse, så gott som helt utgörs av personer utanför banken. Ett undantag är de tre regionala centralkontorsstyrelserna inom Skandinaviska Enskilda Banken. Ledamöterna i dessa rekryteras från bankstyrelsens stämموvalda ledamöter och har därmed också ett egentligt styrelseansvar.

Av det sagda följer att det definitiva ansvaret för banks förvaltning ligger hos den centrala bankstyrelsen, således även i den mån verksamheten blir bestämd av delegerade beslut. På grund härav krävs en omfattande rapportering till styrelsen av delegerade beslut. Periodisk rapportering sker i princip till närmast överordnad instans och vidare till styrelsen, varvid styrelsen får möjlighet att granska i vart fall de väsentligare besluten och den inriktning verksamheten får på grund av skilda instansers beslutsfattande. Genom att bankstyrelsen årligen har att ta ställning till instruktionen kan styrelsen fortlöpande ompröva delegeringen på basis av vunna erfarenheter, ändra densamma eller komplettera sina riktlinjer.

Kontorsstyrelserna har i princip samma funktion och uppgifter i samtliga affärsbanker. Delegerade befogenheter tar sikte på kreditärenden. Kreditlimiten är avpassad efter rörelsens omfattning men varierar också från bank till bank.

Ett stort antal kontor (expeditionskontor) saknar kontorsstyrelse. Antalet bankkontor i affärsbankerna var vid 1974 års utgång 1 612 och antalet lokala kontorsstyrelser var då 883. Kontorsstyrelse förekom alltså vid drygt hälften av bankkontoren.

Storbankernas kontorsstyrelser består vanligtvis av tre–sju ledamöter. Även i provinsbankerna har flertalet kontorsstyrelser detta antal ledamöter. En huvuduppgift för kontorsstyrelseledamöterna är att tillföra avdelningskontoren information om förhållandena i orten till ledning särskilt vid bedömningen av kreditfrågor. Deras medverkan har också betydelse för etableringen av kundförhållanden. Bankerna strävar därför efter att i kontorsstyrelserna få representation från väsentliga aktiviteter i orten (näringsidkare, kommunala förtroendemän och tjänstemän, lantbrukare, advokater etc.). Endast undantagsvis förekommer särskilt beslutsorgan under kontorsstyrelse. I regel kan kontorsföreståndaren i brådskande ärenden avgöra kreditärenden – i tveksamma fall efter samråd med kontorsstyrelsens ordförande eller annan ledamot. Beslut anmäles vid nästkommande sammanträde med styrelsen. Samråd sker också – även om kontorsstyrelsen beslutar – med centralt eller regionalt ansvariga befattningshavare.

I de största bankerna behandlas i bankstyrelsen främst policybetonade frågor och enskilda ärenden av särskilt stor betydelse, medan i de mindre bankerna även ärenden som hör till den löpande förvaltningen i betydande utsträckning går till bankstyrelsen. I det följande lämnas en översikt i stora drag över de nuvarande beslutsorganen i affärsbankerna.

3.2 De privata storbankerna

I Skandinaviska Enskilda Bankens styrelse ingår, som förut nämnts, bl. a. fem offentliga styrelseledamöter. Under styrelsens inseeende utövas ledningen av bankens verksamhet av förste verkställande direktören och av verkställande direktörerna för bankens tre centralkontor i Stockholm, Göteborg och Malmö. Enligt en i år beslutad omorganisation skall verkställande ledningen fr. o. m. bolagsstämman 1976 bestå av fyra likställda verkställande direktörer med gemensamt ansvar inför styrelsen. En av dem skall vara chef för huvudkontoret och de övriga chefer för centralkontoren. Deras överläggningar skall ledas av en av dem med byte vartannat år enligt en turordning som bestäms av styrelsen.

Den centralkontorsstyrelse som finns vid ettvar av Skandinaviska Enskilda Bankens centralkontor består av personer som är ledamöter i bankens centralstyrelse – därav en offentlig styrelseledamot – samt verkställande direktören för kontoret jämte ersättare. Verkställande direktören är tillika suppleant i centralstyrelsen. Centralkontorsstyrelse sammanträder som regel minst en gång i veckan. Den generella kreditlimiten, dvs. den allmänna rätten att lämna lån till en och samma låntagare, är 10 milj. kr. Under varje centralkontorsstyrelse finns en direktion bestående av verkställande direktören, hans ställföreträdare och de ytterligare ledamöter som styrelsen utser. Direktionen sammanträder som regel varje bankdag. Direktionens generella kreditlimit är 5 milj. kr. Inom banken finns också sär-

skilda kreditkommittéer bestående av befattningshavare och med en generell kreditlimit av 1 milj. kr. Kontorsstyrelsens ledamöter utses av centralkontorsstyrelsen, varjämte även kontorsföreståndaren ingår i kontorsstyrelsen. Utöver dessa ledamöter kan i kontorsstyrelsen också ingå ledamöter som utsetts av kommunala organ. Ordinarie sammanträde med styrelsen äger rum en gång varje eller varannan vecka. Den generella kreditlimiten varierar från 1 milj. kr. till 250 000 kr.

Den under senare år genomförda omorganisationen av Svenska Handelsbanken innebär att under den centrala bankstyrelsen finns åtta regionala enheter – regionbanker – med stor självständighet. Regionbankerna omfattar Stor-Stockholm, Stockholms city, Södra Sverige, Västra Sverige, Östra Sverige, Mellansverige, Södra Norrland resp. Norra Norrland. För varje regionbank finns en regionbanksstyrelse som består av regionbankschefen och de andra personer som centralstyrelsen utser. För regionbanksstyrelse gäller en generell kreditlimit av 15 milj. kr. Under varje regionbanksstyrelse finns en direktion bestående av regionbankschefen och vissa andra befattningshavare i chefsställning. Regionbanksdirektionens generella kreditlimit är 7,5 milj. kr.

Kontorsstyrelserna inom Svenska Handelsbanken består av kontorsföreståndaren och de andra personer som regionbanksstyrelsen utser. Gemensam styrelse för två eller flera kontor kan inrättas. Kontorsstyrelse sammanträder som regel en gång varannan vecka. Den generella kreditlimiten för kontorsstyrelserna varierar från 1,5 milj. kr. till 100 000 kr.

De kreditärenden och andra viktigare ärenden som skall behandlas av Svenska Handelsbankens centralstyrelse förbereds av centralstyrelsens beredning. Denna består av styrelsens ordförande, de båda vice ordförandena, verkställande direktören och hans ersättare samt ytterligare högst fyra styrelseledamöter.

Verksamheten i Götabanken är inte på samma sätt som i övriga privata storbanker decentraliserad till regionala förvaltningar. Närmast under centralstyrelsen finns ett arbetsutskott som består av styrelsens ordförande och de två vice ordförandena och verkställande direktören. Utöver befogenheten att avgöra kreditärenden inom en allmän limit av 10 milj. kr. ankommer det på arbetsutskottet bl. a. att förbereda styrelseärenden.

I Götabanken finns endast en regional styrelse, nämligen för Östra regionen (Jönköping). Denna styrelse, som består av ledamöter som huvudstyrelsen utser och regionchefen, sammanträder en gång i månaden. Den generella kreditlimiten för regionstyrelsen är 5 milj. kr. Under regionstyrelsen finns en direktion bestående av befattningshavare i banken och med en kreditlimit av 2,5 milj. kr. En särskild regional förvaltning finns också för Västra regionen (Göteborg) resp. Norra regionen (Stockholm). För dessa regioner finns inte några regionstyrelser utan enbart regiondirektioner. Dessa har befogenheter som svarar mot regionstyrelsens i Östra regionen. I regiondirektionerna ingår enbart ledamöter som rekryteras inom banken.

Kontorsstyrelserna inom Götabanken består av kontorsföreståndaren och av ledamöter som utses av bankstyrelsen. Kontorsstyrelse sammanträder en—två gånger i månaden. Den generella kreditlimiten varierar från 1 milj. kr. till 100 000 kr.

3.3 Post- och Kreditbanken, PK-banken

PK-banken har detta år varit föremål för en genomgripande omorganisation. Liksom tidigare finns närmast under styrelsen bankledningen i vilken bankens verkställande och vice verkställande direktörer ingår. Vidare finns sedan tidigare en kreditkommitté. Även i denna ingår bankens verkställande och vice verkställande direktörer. Kreditkommittén utökas i vissa fall med styrelsens ordförande eller suppleant för denne (stor kreditkommitté). Av kreditkommittén avgörs styrelseärenden som inte anses tåla uppskov och kreditärenden inom en generell kreditlimit på 15 resp. 20 milj. kr.

En nyhet i organisationen är att fyra regionbanker har inrättats, östra och norra regionbankerna med huvudkontor i Stockholm, västra i Göteborg och södra i Malmö. I regionstyrelse ingår regionchefen och ledamöter som inte är befattningshavare i banken. Den generella kreditlimiten för regionstyrelse är 10 milj. kr. På lokal nivå finns det kontorsstyrelser, vars generella kreditlimit varierar från 2 milj. kr. till 400 000 kr.

3.4 Övriga affärsbanker

I provinsbankerna förekommer under bankstyrelsen huvudsakligen endast två beslutsnivåer, nämligen en eller flera direktioner samt kontorsstyrelser. Delegeringen gäller så gott som helt kreditgivningsfrågor och därmed sammanhängande ärenden. Allmänt kan sägas att provinsbankstyrelserna har bättre möjligheter att följa den löpande verksamheten än storbankernas styrelser beroende på att de enskilda ärendena i större utsträckning kommer under styrelsens prövning och att kontaktvägarna till verksamheten på fältet är kortare.

I flertalet provinsbanker saknas krav på att direktionen skall ha andra medlemmar än befattningshavare i banken. I fråga om Wermlandsbanken gäller dock att bankstyrelseledamot, som inte är befattningshavare i banken, skall ingå i direktionen. För Uplandsbanken gäller att den offentlige styrelseledamoten skall ingå i direktionen. I Skaraborgsbankens direktion kan en av ledamöterna vara icke befattningshavare. I Skånska Bankens direktion kan finnas ledamöter som inte är befattningshavare men de måste i så fall ingå i styrelsen.

Direktion sammanträder så ofta det föranleds av ärenden. För några banker gäller att direktionen i regel sammanträder varje bankdag eller minst en gång i veckan. För direktionen gäller som regel en kreditlimit av 2 milj. kr. I fyra av provinsbankerna finns även speciella kreditdirektioner eller liknande organ, vari ingår befattningshavare, med befogenhet att be-

vilja kredit inom en lägre limit än direktionen. Kreditdirektionen i en av bankerna består av ledamöterna i direktionen jämte en bankstyrelseledamot som inte är befattningshavare. Denna direktion kan avgöra ärende utanför direktionens kreditlimit om ärendet bör avgöras utan uppskov.

Kontorsstyrelserna inom provinsbankerna består av ledamöter, som utses av bankstyrelsen, jämte kontorsföreståndaren på resp. kontor. Kontorsstyrelse sammanträder en–två gånger i månaden. Styrelserna för några större kontor har en kreditlimit av 1 milj. kr. För övriga kontorsstyrelser ligger kreditlimiten i huvudsak inom området 100 000–500 000 kr.

Sparbankernas Bank och Föreningsbankernas Bank är affärsbanker av speciell karaktär genom att utgöra centralbank för sparbanksrörelsen resp. föreningsbanksrörelsen. I organisatoriskt avseende skiljer de sig främst från övriga större affärsbanker genom att båda saknar kontorsorganisation på lokal nivå.

Sparbankernas Bank har under bankstyrelsen dels ett arbetsutskott och dels en direktion och en särskild lånedirektion. Vidare finns en koncerndirektion, som är ett forum för samråd och informationsutbyte i för banken och dess dotterbolag väsentliga frågor. I arbetsutskottet ingår styrelsens ordförande och fyra av styrelsen inom sig utsedda ledamöter, varav högst en befattningshavare i banken. Arbetsutskottet beslutar bl. a. i kreditärenden inom en generell kreditlimit av 10 milj. kr. och i vissa fall upp till 20 milj. kr. Direktionen liksom lånedirektionen består endast av befattningshavare i banken. I båda direktionerna kan kreditärenden avgöras inom en generell kreditlimit av 5 milj. kr. med vissa undantag.

I Föreningsbankernas Bank finns förutom styrelsen en direktion och en direktionens kreditdelegation. Direktionen består av styrelsens ordförande, verkställande direktören och hans ställföreträdare, verkställande direktören i Sveriges Föreningsbankers Förbund och en femte ledamot som utses av styrelsen. Den generella kreditlimiten för direktionen är 1 milj. kr. Kreditdelegationen, som består av verkställande direktören, dennes ställföreträdare samt chefen för bankens låncavdelning, har en generell kreditlimit av 100 000 kr.

Bohusbanken och Jämtlands Folkbank är de två minsta affärsbankerna. Som beslutsorgan under styrelsen finns i båda bankerna en direktion med en generell kreditlimit av 200 000 kr. Direktionen består i Jämtlands Folkbank av verkställande direktören, dennes ställföreträdare och en av styrelsen utsedd ledamot. I Bohusbankens direktion ingår förutom verkställande direktören två av styrelsen utsedda ledamöter som skall vara styrelseledamöter eller befattningshavare i banken.

Bohusbanken har inga avdelningskontor och därmed ej heller några kontorsstyrelser. Jämtlands Folkbank har sådana styrelser bestående av ledamöter, som utses av bankstyrelsen, jämte kontorets föreståndare eller hans ställföreträdare. Kontorsstyrelse kan bevilja kredit till det belopp som bankens styrelse årligen fastställer.

4 Departementspromemorian

I promemorian konstateras att försöket att genom statlig representation i de privatägda affärsbankernas styrelser skapa direkt insyn och medverkan från samhällets sida i dessa bankers beslut och politik i stort sett har slagit väl ut. De offentliga styrelseledamöterna har sålunda enligt promemorian i allt väsentligt motsvarat den målsättning som skisserades i prop. 1970: 141. Vissa svårigheter för dem att följa verksamheten – särskilt i storbankerna – anses dock utgöra skäl att överväga en utökad samhällsrepresentation i affärsbankerna.

I prop. 1970: 141 förutsattes att varje offentlig styrelseledamot aktivt följer bankens verksamhet och håller sig informerad om handläggningen av viktigare ärenden, även om de beslutas av annat organ i banken än styrelsen. I promemorian fastslås att de offentliga styrelseledamöterna – hur rationellt de än söker fullgöra sitt uppdrag – dock omöjligen kan hinna befattna sig med annat än en begränsad del av det beslutsfattande som förekommer på olika nivåer inom en bank. Det tilläggs att detta särskilt gäller i de storbanker som har decentraliserat betydande delar av verksamheten till regionala styrelser och andra organ. Visserligen regleras formerna för den omfattande delegationen av styrelsens beslutanderätt i detalj av den instruktion som bankstyrelsen fastställer för banken. Styrelsen följer i efterhand genom ett rapportsystem hur den överlåtna beslutanderätten har utövats av de styrelsen underställda organen. Bankstyrelsen kan emellertid i praktiken inte korrigera de beslut som har fattats på lägre nivå i banken. Den enda möjlighet som härvid står till buds är att ändra instruktionen med avseende på framtida beslut. Slutsatsen blir därför att samhällsrepresentationen i affärsbankerna nu bör byggas ut för att ytterligare förbättra samhällets möjligheter att påverka beslutsfattandet inom bankerna.

Promemorian behandlar först frågan om ökad samhällsrepresentation på central och regional nivå i var och en av de privatägda storbankerna, dvs. Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken och Göteborgs- och Malmöbanken. Vad gäller Skandinaviska Enskilda Banken arbetar under styrelsen tre stora och tämligen självständiga enheter, centralkontoren i Stockholm, Göteborg och Malmö. I promemorian framhålls den skillnad som råder i förhållande till andra banker i det att ledamöterna i de tre centralkontorsstyrelserna rekryteras från bankstyrelsens stämмоvalda ledamöter. De har därmed ett direkt styrelscansvar även då de arbetar i centralkontorsstyrelser. Bankens högsta ledning, verkställande ledningen, kommer fr. o. m. bolagsstämman år 1976 att bestå av fyra likställda verkställande direktörer, varav en skall vara chef för huvudkontoret och de tre övriga chefer för centralkontoren i Stockholm, Göteborg och Malmö. Nuvarande regler, som gör det möjligt för en av de offentliga styrelseledamöterna att delta i överläggningarna såvitt gäller beredning av styrelseärende, bör enligt promemorian ändras så att den offentlige ledamoten får rätt att delta

också i överläggningarna i andra ärenden som avgörs eller behandlas av verkställande ledningen. Vidare påpekas i promemorian att det av de offentliga representanterna i banken uppfattats som en brist att gällande rätt inte innehåller någon bestämmelse om att den offentlige representant, som ingår i varje centralkontorsstyrelse, inte har motsvarande möjlighet när det gäller direktionens arbete vid centralkontoret. På denna punkt föreslås en ändring så att den offentlige representanten i centralkontorsstyrelse får rätt att närvara och delta i överläggningarna såväl vid beredning av ärende som senare skall avgöras i centralkontorsstyrelsen som när annat ärende behandlas i direktion eller annan delegatgrupp. Det tilläggs att han i kraft av sin ställning som styrelseledamot därjämte har rätt att begära all den information han vill ha.

I Svenska Handelsbanken finns under bankstyrelsen och dess beredningsutskott åtta regionbanker med relativt stor självständighet. Offentlig representant finns inte i någon av de åtta regionbanksstyrelserna. Enligt promemorian talar samma skäl som anförts för samhällsrepresentation i bankstyrelserna och i Skandinaviska Enskilda Bankens centralkontorsstyrelser för att former skapas för samhällets medverkan i beslutsprocessen på regionbanksnivå. I fråga om Svenska Handelsbanken föreslås i promemorian dock en annan ordning än i Skandinaviska Enskilda Banken, eftersom ledamöterna i Svenska Handelsbankens regionstyrelser inte ingår i huvudstyrelsen. I Svenska Handelsbankens regionstyrelser bör sålunda en särskild samhällsrepresentant utses för var och en av de åtta regionbankerna med uppgift att i regionbanksstyrelsen verka för att samhällets intressen beaktas i regionbankens verksamhet. Samhällsrepresentanten bör i analogi med vad som föreslagits i fråga om Skandinaviska Enskilda Banken ges rätt att delta i regionbankens direktionens arbete. Det påpekas, att häri ligger att han också har rätt att erhålla önskad information i fråga om de ärenden som i hans frånvaro behandlats i direktionen. Samhällsrepresentanten bör enligt promemorian utses av regeringen. I fråga om ansvar gentemot bankstyrelsen, sekretess och arvodering anses samma regler böra gälla för samhällsrepresentanten som för övriga som ingår i regionbanksstyrelsen. Det föreslås dock, att regeringen, liksom beträffande de offentliga styrelseledamöterna, skall bestämma arvodesbeloppets storlek.

I promemorian föreslås vidare att samhällsrepresentation införs i Göta-bankens tre regionala förvaltningar på motsvarande sätt som i fråga om Svenska Handelsbanken. Det innebär att regeringen skall kunna tillsätta en samhällsrepresentant i styrelsen för Östra regionen och i envar av de regiondirektioner som utgör topporgan för Västra resp. Norra regionen.

Promemorieförslaget att offentlig styrelseledamot skall ha rätt att närvara och delta i överläggningarna när ärende behandlas i direktionen eller annan s. k. delegatgrupp omfattar också de offentliga styrelserepresentanter som finns i andra affärsbanker än de tre storbankerna.

Enligt promemorian bör inte bara de offentliga styrelseledamöterna utan

också samhällsrepresentanterna i de regionala styrelserna inbjudas att delta i de informationsmöten som med jämna mellanrum brukar anordnas av finansdepartementet för utbyte av erfarenheter mellan finansministern och samhällsrepresentanterna i affärsbankerna.

Det framhålls i promemorian att de skäl som har anförts för statlig representation i bankerna saknar giltighet i fråga om PK-banken. Om regeringen i fortsättningen skall utse samhällsrepresentanter i de regionala styrelserna i de privata affärsbankerna, anses det emellertid vara rimligt, att regeringen också utser en ledamot i var och en av de fyra regionstyrelser, som PK-banken har enligt sin nya organisation. I promemorian förordas vidare att de sålunda utsedda ledamöterna bereds tillfälle att delta i det informationsutbyte och samråd som anordnas genom finansdepartementets försorg och att också två ledamöter från PK-bankens huvudstyrelse inbjuds till dessa möten.

I promemorian behandlas även frågan om samhällsrepresentation i affärsbankernas lokalkontorsstyrelser. Som en väsentlig uppgift för ledamöter i kontorsstyrelserna framhålls uppgiften att tillföra lokalkontoren en så bred information som möjligt om förhållanden på orten till ledning särskilt vid bedömningen av kreditfrågor. Det påpekas att det redan nu förekommer på flera håll att kommunala förtroendemän ingår i de lokala kontorsstyrelserna. Enligt promemorian bör denna ordning nu lagfästas och gälla för samtliga affärsbanker. Kommunerna bör sålunda ges rätt att utse två representanter för det allmänna i lokalstyrelser vid affärsbankskontor belägna i kommunen. Är kontorsstyrelse gemensam för kontor i två eller flera kommuner bör varje kommun ha rätt att utse en ledamot i styrelsen. De kommunala representanterna får enligt förslaget väljas av kommunfullmäktige för den tid som fullmäktige bestämmer.

I promemorian framhålls att för de kommunala ledamöterna i lokalkontorsstyrelserna kommer att gälla samma regler som för övriga ledamöter i fråga om ansvar gentemot banken, skyldighet att iaktta sekretess m. m. Enligt promemorian bör affärsbank honorera de kommunala representanterna på samma sätt som de övriga ledamöterna utan att detta anges i någon föreskrift.

Om systemet med samhällsrepresentation byggs ut enligt vad som föreslås i promemorian anses det vara naturligt att offentliga styrelseledamöter i fortsättningen utses även i de privata affärsbanker där sådana hittills inte funnits, dvs. Sparbankernas Bank, Föreningsbankernas Bank, Jämtlands Folkbank och Bohusbanken.

5 Remissyttrandena

En utökad offentlig representation i affärsbankerna enligt förslagen i promemorian tillstyrks eller lämnas utan erinran av flera remissinstanser.

Till dessa hör *riksbanksfullmäktige* (majoriteten), *LO*, *TCO*, *Svenska bankmannaförbundet*, *Svenska kommunförbundet* (majoriteten av styrelseledamöterna) och *PK-banken*. Avvisande till förslagen i promemorian är bankorganisationerna, dvs. *Svenska bankföreningen*, *Svenska sparbanksföreningen* och *Föreningsbankernas förbund*. En kritisk inställning till förslagen har också några *reservanter inom riksbanksfullmäktige* resp. inom *kommunförbundets styrelse*.

Riksbanksfullmäktige (majoriteten) har inte någon erinran mot de framlagda förslagen, vilka anses vara en naturlig utbyggnad av det numera tämligen allmänt accepterade systemet med offentlig representation inom bankerna. Fullmäktige anser att det är värdefullt att systemet med offentliga ledamöter har tillfört bankstyrelserna personer som har en allmän bakgrund av erfarenhet i samhällsfrågor och är oberoende av den normala proceduren för utväljande av styrelseledamöter. Det samhällsinflytande inom bankerna som skapas på detta sätt är av ett helt annat slag än den kontroll som direkt utövas av kreditpolitiska myndigheter och tillsynsmyndigheter och utgör inte någon ersättning för denna. Enligt fullmäktige är det inte självklart att skälen för systemet med offentliga styrelseledamöter är giltiga enbart för privata bankaktiebolag och inte för sparbanker och föreningsbanker. Förslaget att tillsätta offentliga styrelserepresentanter i Sparbankernas Bank och Föreningsbankernas Bank kan möjligen ses som ett experiment i att utsträcka systemet även till bankinstitut med andra ägarförhållanden. Förslaget att införa statliga styrelseledamöter också i regionala styrelser framstår som en anpassning till storbankernas organisation. Tillsättandet av styrelseledamöter i de båda minsta affärsbankerna innebär inte något annat än en tillämpning av redan fastlagda regler. — Av större principiellt intresse är förslagen att av regeringen utsedda ledamöter skall kunna delta i alla beslut av delegatgrupper på direktionnivå och att av kommunerna utsedda ledamöter skall ingå i kontorsstyrelserna. Fullmäktige framhåller att i praktiken blir de offentliga representanternas inflytande i hög grad beroende av deras möjligheter att anslå tillräcklig tid till uppdraget.

LO framhåller att en utökad samhällelig kontroll och styrning av affärsbankerna är ett led i strävan efter en mer planmässig utveckling av näringslivet. En vidgad samhällspåverkan av affärsbankernas verksamhet bör ske på olika sätt varav en effektivisering och utökning av systemet med offentliga styrelserepresentanter är ett. *LO* tillstyrker därför förslagen i promemorian. *LO* understryker vikten av att de offentliga styrelseledamöterna ges också reella möjligheter att delta i arbetet på direktionnivå eller motsvarande. Därför bör vidtas åtgärder som skapar reella förutsättningar för ett meningsfullt deltagande i detta arbete. Avsikten med offentliga styrelseledamöter är enligt *LO* att dessa på ett övergripande plan skall bidra till en förbättrad information som underlag för en effektivare näringspolitik och att de skall utgöra ett led i en effektivare styrning av näringslivet i en-

lighet med de näringspolitiska intentionerna. För att detta skall fungera behövs en kontinuerlig kontakt mellan de offentligt utsedda styrelseledamöterna på central och regional nivå och de instanser som har det ledande ansvaret för näringspolitiken. En utökad offentlig representation i bankerna bör också innebära att de offentligt utsedda ledamöterna i väsentligt större utsträckning än hittills ges vägledning och samhälleligt stöd i sitt arbete. Vidare bör ett för ledamöterna gemensamt sekretariat upprättas där de kan få hjälp med mindre utredningar, statistikinsamling m. m.

Även TCO tillstyrker promemorieförslagen och framhåller att de är en konsekvens av den tidigare knäsatte principen om direkt insyn och inflytande i bankerna genom offentliga styrelseledamöter. Det är väsentligt att till samhällsrepresentanter utses personer som kan ägna uppgiften en betydande och kontinuerlig arbetsinsats. Även om avgörande av kreditgivningsfrågor är bankernas viktigaste uppgift bör samhällsrepresentanterna delta i beslutsorganens övriga arbete i samma utsträckning som andra ledamöter.

Svenska bankmannaförbundet anser också att det är befogat att utöka den offentliga representationen på sätt som föreslås i promemorian. Även om behovet av insyn och beslutsmedverkan i kreditgivningen är en central beståndsdel av bankverksamheten kan enligt förbundet ledamötskap i bankstyrelse och andra beslutsorgan inte begränsas till att vara "kontrollant" för ett visst avsnitt av verksamheten. De offentliga styrelserepresentanterna får givetvis vara beredda att ta samma ansvar för verksamheten som helhet som övriga styrelseledamöter. Förbundet framhåller att utvecklingen mot att allt mer vittgående frågor numera avgörs på regional nivå också finns i större sparbanker och inom föreningsbanksrörelsen. I de affärsbanker som hunnit längst i detta avseende har – såsom anges i promemorian – de regionala enheterna stor självständighet inte bara vad beträffar kreditgivningen, utan också i frågor som t. ex. utlandsengagemang, fond- och notariatrörelse samt organisation och personaladministration. Detta hindrar inte att bankernas direktioner och motsvarande beslutsorgan såväl nu som i fortsättningen har ett betydande reellt inflytande både på inriktningen av bankverksamheten i stort och i enskilda frågor. Dessa förhållanden är anledningen till att förbundet i samband med utvärderingen av försöksverksamheten med facklig representation i bankstyrelserna framfört krav på att representation för de anställda skall vidgas till att omfatta jämväl nämnda organ. Om den föreslagna kommunala representationen i de lokala kontorsstyrelserna skulle innebära, att dessa får ökad betydelse och därmed en på sikt stärkt ställning, så kan detta aktualisera frågan om representation för de anställda även på kontorsstyrelsenivå. Förbundet förutsätter vidare att den information, som behövs för att de offentliga ledamöterna skall kunna fullgöra sina uppdrag, även kommer personalrepresentanterna och övriga styrelseledamöter till del.

Svenska kommunförbundet (majoriteten inom förbundets styrelse) till-

styrker förslaget om kommunalt utsedda ledamöter i affärsbankernas lokalstyrelser. Det framhålls att möjligheten till kommunalt inflytande i PK-bankens förvaltning också är motiverad. Den föreslagna kommunala representationen bör bli värdefull för både kommun och bank. Förbundet finner från kommunal synpunkt inte någon erinran mot övriga förslag i promemorian.

PK-banken ställer sig i princip positiv till den föreslagna utbyggnaden av systemet med offentliga styrelseledamöter. Vissa erinringar av praktisk natur som har samband med PK-bankens organisation redovisas i det följande.

Bankinspektionen framhåller att de offentliga styrelseledamöterna liksom de övriga är ansvariga för att bankrörelsen drivs rationellt och lönsamt. Med den ställning av halvofficiella organ som bankerna sedan gammalt haft och i ännu högre grad kommit att inta med samhällsutvecklingen under senare årtionden är det numera en självklarhet att de bolagsstämmodvalda ledamöterna även verkar för att samhällets intressen beaktas i bankens verksamhet. I fråga om bankinspektionens tillsyn görs ingen åtskillnad mellan de offentliga styrelseledamöterna och de stämmodvalda. Inspektionen anser att utvecklingen med delegering av ärenden från bankstyrelsen till regionala och lokala organ inte varit till nackdel för de offentliga styrelseledamöternas möjligheter till inflytande. Härigenom har nämligen en lång rad tidskrävande och även i övrigt tyngande rutinärenden avlastats från centralstyrelserna till förmån för en grundligare behandling av centrala frågor rörande bankens policy och de viktigaste kreditärendena. Det sagda innebär inte något hinder för att ge de offentliga styrelseledamöterna vidgade befogenheter eller att fördjupa den offentliga representationen till regional och lokal nivå. De offentliga representanterna på dessa nivåer har dock att följa centralstyrelsens generella instruktioner och de beslut som fattas av bankstyrelsen eller annat överordnat organ till vilket beslutanderätt delegerats. I vilken utsträckning rätten att delta och få insyn begagnas kommer att bero på olika praktiska förhållanden, i första hand den offentliga representantens möjligheter att offra tid för uppdraget men också på de praktiska förutsättningarna att tillkalla honom vid brådskskande beslut. Att bankerna på olika nivåer måste ha en beredskap till snabba ståndpunktstaganden är en självklarhet. I den mån en offentlig representant inte har praktiska möjligheter att delta i besluten, skall han givetvis kunna få full insyn i efterhand. De överlag goda erfarenheterna av de offentliga representanternas deltagande i beslutsprocesserna ger anledning förmoda att hithörande praktiska frågor skall kunna lösas på ett smidigt sätt.

Bankorganisationerna ställer sig som förut har nämnts avvisande till förslagen i promemorian. *Svenska bankföreningen* anför att gällande lagbestämmelser ger det allmänna en total insyn i bankerna och fullgoda möjligheter att i olika hänseenden påverka deras verksamhet. Enligt föreningen

finns inte tillräckliga sakskaäl för de i promemorian framförda förslagen. I fråga om näringspolitiken har inte från något håll hävdats att bankernas uppträdande har gått emot av samhället uppställda mål. Beträffande regionalpolitiken har de sakkunniga myndigheterna vederligen inte funnit anledning till någon kritik mot bankernas medverkan. Tvärtom är principen den att statligt regionalpolitiskt stöd normalt kommer ifråga endast på villkor att även stödföretagets bank vill medverka med kredit. Denna princip skulle vara otänkbar om myndigheterna ansåg bankernas bedömningar och uppträdande stå i strid med samhällets intresse. Bankernas instruktioner, som successivt fastställs under medverkan av de offentliga ledamöterna och tillställs bankinspektionen, ger klart besked om vilka ärenden som delegerats till andra organ än styrelsen. Offentlig styrelseledamot har i praktiken en vidsträckt möjlighet att påfordra att ett ärende, som har delegerats till annat organ inom banken, skall återföras till styrelsens beslutanderätt. Han har också rätt att få den information om arbetet i banken som han kan önska. Bankföreningen framhåller att för bankerna är det naturligt att successivt möta varje önskemål från de offentliga styrelseledamöterna om en sådan organisation av samarbetet att dessa ledamöter kan fylla sin uppgift. Detta kan enligt bankföreningens mening väl uppnås inom ramen för nuvarande lagstiftning. De föreslagna reglerna kan inte undgå att tynga handläggningen av åtskilliga ärenden i bankerna och över huvud försvåra bankernas arbete utan att resultatet ens utifrån promemorians synsätt förbättras i motsvarande mån. De avsedda förbättringarna skulle – utan dessa negativa verkningar – kunna uppnås på annat sätt. Vid behov skulle sålunda kunna ske en mer omfattande rapportering till styrelsen och – i de fall så anses önskvärt – en starkare koncentration till styrelsen av praktiskt eller principiellt särskilt betydelsefulla ärenden.

Svenska sparbanksföreningen är kritisk mot att promemorieförslagen har lagts fram utan beskrivning och analys av rådande förhållanden i bankväsendet som helhet. Särskilt den ifrågasatta kommunala representationen i de privatägda affärsbankernas kontorsstyrelser kan påverka de grundläggande balans- och arbetsförhållandena inom banksektorn. Sparbanksföreningen avstyrker att departementspromemorian läggs till grund för lagstiftning utan att konsekvenserna därav för bankverksamheten i sin helhet utreds. Föreningen har däremot ingen erinran mot att offentlig styrelserpresentation införs i Sparbankernas bank.

Sveriges föreningsbankers förbund anser att behovet av en utökad offentlig representation inte på ett övertygande sätt har motiverats i promemorian. Förbundet motsätter sig att offentliga styrelseledamöter tillsätts i föreningsbanksrörelsens affärsbank Föreningsbankernas bank. Föreningsbanksrörelsens regionala föreningsbanker har genom sina aktieinnehav det dominerande inflytandet i Föreningsbankernas Bank. Denna utgör sålunda en integrerad del av den föreningsbankskooperativa rörelsen med indirekt, representativt inflytande för de lokala föreningsbankernas 260 000 med-

lemmar. Offentlig representation i ett kooperativt ägt företag har inte tidigare ansetts erforderlig annat än i speciella situationer. Under rörelsens uppbyggnadsskede fanns det sålunda statlig representation i dåvarande Svenska Jordbrukskreditkassan. Detta berodde emellertid på att staten försett kassan med en grundfond. I samband med att grundfonden utvecklades år 1958 upphörde även den offentliga representationen. Banken har utöver sin funktion som rörelsens centralbank endast en mycket begränsad, traditionell bankverksamhet och har t. ex. endast ett kontor. Vid tillkomsten år 1971 av systemet med offentlig styrelserepresentation i affärsbankerna ansågs det uppenbarligen att det inte fanns någon anledning att utnyttja rätten att utse offentliga styrelseledamöter i Föreningsbankernas Bank. Enligt förbundets mening har därefter inte något inträffat som gör det påkallat att ompröva denna inställning.

Tre ledamöter inom riksbanksfullmäktige har reserverat sig mot fullmäktiges beslut till remissyttrande. *Hernelius* och *Nettelbrandt* kan inte biträda förslagen i föreliggande skick. De menar att förslagen innebär en så omfattande utvidgning av det nuvarande systemet med offentlig styrelserepresentation att det ligger nära till hands att tala om ett helt nytt system. Enligt de båda reservanterna företer promemorian brister som försvårar varje försök till granskning. Antalet kommunrepresentanter, som skall utses, kan inte förutses, då utredning saknas om hur många styrelser som avses verka inom flera kommuner. De kommunalt utsedda kan komma att bilda majoritet i en del styrelser. De föreslagna kommunrepresentanterna, som kommer att representera olika meningsriktningar inom en kommun, skall bl. a. tillvarata kommunens samhällsekonomiska intressen, sådana dessa uppfattas av dem själva. Det finns därvid en uppenbar risk för sammanblandning av olika intressen. *Bengtsson* anser att det inte på grundval av materialet i promemorian är möjligt att bedöma de föreslagna åtgärdernas lämplighet och att riktlinjerna i promemorian inte oförändrade kan ligga till grund för bestämmelser om offentliga ledamöters representation och befogenheter.

Fem reservanter inom kommunförbundets styrelse kan inte biträda att samhällsrepresentationen i affärsbankerna byggs ut till att även omfatta medverkan på den regionala nivån samt deltagande i direktionsarbetet. Särskilt arbetet i direktionerna är tidskrävande. I praktiken kommer det icke att visa sig möjligt att till detta arbete knyta personer med den kapacitet och allmänna överblick, som de offentliga ledamöterna förutsätts besitta. Det ursprungliga syftet med att till bankstyrelserna knyta offentliga representanter kan sålunda inte tillgodoses. Reservanterna är vidare starkt tveksamma till förslaget att två offentliga representanter, utsedda av kommunfullmäktige, skall ingå i varje lokal kontorsstyrelse. En ordning som innebär att särskilt valda kommunala representanter skulle ha att tillse att "samhällsekonomiska överväganden i ökande utsträckning" beaktas vid kreditprovningar innebär enligt reservanternas mening en sammanbland-

ning av skilda intressen. De anser att behovet av den föreslagna ändringen inte är styrkt.

Jämtlands Folkbank framhåller att någon offentlig styrelseledamot inte tillsatts i banken på grund av den mindre omfattningen av verksamheten. Banken har f. n. nio kontor i Jämtlands län och ett i Stockholm. Sex av kontoren är belägna på orter med stagnerande expansion. Krediterna får vara högst 5.5 milj. kr. till samma låntagare och styrs därmed automatiskt till privatpersoner samt små och medelstora företag. Den övervägande delen av kreditgivningen avgörs av centralstyrelsen vars ledamöter representerar såväl kommunal verksamhet som näringslivet. Aktieägarnas antal är så stort som 4 000 och ingen får rösta för mer än 50 aktier. Något sakligt behov att låta banken omfattas av systemet med samhällsrepresentanter finns inte. Däremot kommer bankens arbete att försväras. Kontorsstyrelserna har endast 2–3 ledamöter och systemet med kommunrepresentanter blir därför ohanterligt och effektivitetssänkande.

Svenska bankföreningen har anfört vissa synpunkter på den närmare utformningen och tillämpningen av regler om en vidgad samhällsrepresentation i affärsbankerna. Föreningen utgår från att bestämmelsen att regeringen kan förordna att offentlig styrelseledamot skall ingå i persongrupp till vilken delegerats styrelseärenden skall — liksom f. n. — användas endast då delegatgruppen består av styrelseledamöter. I fråga om den föreslagna nya regeln att offentlig styrelseledamot skall ha generell rätt att närvara och delta i överläggningarna när ärende behandlas av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare anför föreningen följande. Offentlig styrelseledamot bör i fortsättningen liksom hittills äga närvara och delta i överläggningarna när ärende, som senare skall avgöras av styrelsen, förbereds. Frågan är hur långt närvarorätten därutöver skall sträckas. För att uppnå en reglering som ger samma sakliga innebörd för alla banker och som inte på ett olyckligt sätt skapar svårigheter i det praktiska arbetet bör följande beaktas. Gemensamt för alla banker är att kreditgivningen intar en dominerande plats i verksamheten. Den offentliga ledamoten kan tänkas i princip ha närvarorätt i delegatgrupp som beslutar i kreditärenden. Detta rimmar också med uppfattningen att kreditgivningen innefattar en form av resursallokering, i vilken samhället kan ha ett intresse. Kreditbesluten i en bank är emellertid så frekventa och av så skiftande valör att offentlig styrelseledamot omöjligen kan närvara vid dem alla. Riktningen bör vara att närvarorätten å ena sidan inte skall utsträckas så långt att arbetets fortgång i banken hämmas och å andra sidan inte begränsas så mycket att det tänkta syftet med närvarorätten förfelas.

Bankföreningen förutsätter att syftet med närvarorätten framför allt skall vara att den offentliga ledamoten får tillfälle att sätta sig in i och bli förtrogen med kreditärenden av särskild praktisk och/eller principiell betydelse. Ett kriterium för sådana ärenden synes vara antingen att ärendet skall slutligt avgöras av styrelsen själv — i den delen räcker nuvarande rätt för of-

fentlig styrelseledamot att närvara och delta i överläggningar vid beredning av styrelseärenden – eller att beslutanderätten har anförtrots en delegatgrupp närmast under styrelsen. I en sådan delegatgrupp bör en offentlig ledamot utifrån promemorians åskådning tillerkännas närvarorätt. En delegatgrupp på denna nivå avgör ofta inte endast kreditärenden. Gruppen kan även ha anförtrots att besluta i andra kvalificerade ärenden. Regeln bör därför enligt bankföreningen innehålla att en offentlig styrelseledamot äger närvara och delta i överläggningarna i sådan delegatgrupp närmast under styrelsen, vars uppdrag huvudsakligen avser kreditärenden. Denna regel skulle inte täcka andra från det allmännas synpunkt viktiga ärenden, om de skulle utgöra det huvudsakliga innehållet i uppdraget för någon delegatgrupp. Sådana ärenden hör dock redan till följd av sin karaktär till styrelsens egen beslutsfär. Dessa ärenden har inte heller sådan frekvens att de på den grund behöver delegeras till andra organ. Genom sin medverkan i styrelsen får offentlig styrelseledamot därför i stor utsträckning möjlighet att påverka beslutsfattandet i dessa ärenden. Med hänsyn till ärendenas karaktär kan en eventuell delegering förutsättas regelmässigt ske endast till en regionstyrelse eller likvärdigt organ. Det är en av kärnpunkterna i promemorian att de offentliga ledamöternas medverkan och insyn i beslutsprocessen f. n. kan bli begränsad just genom delegering ut i regionerna. Från den offentliga styrelseledamotens synpunkt bör en sådan delegering normalt inte möta någon erinran. Offentlig ledamot har emellertid i praktiken en vidsträckt möjlighet att påfordra att ett ärende, som delegerats till annat organ inom banken, skall återföras till styrelsens beslutanderätt. I sista hand kan han påkalla bankinspektionens prövning av delegeringsbeslutet. Vad bankföreningen anfört om närvarorätt för offentlig styrelseledamot bör äga motsvarande tillämpning för särskild samhällsrepresentant i regionstyrelse och regiondirektion.

Enligt bankföreningen bör i lagen inte anges att samhällsrepresentanterna skall särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i verksamheten, eftersom det är grundläggande för samarbetet i styrelser och delegatgrupper att de olika ledamöterna inte anser sig tillhöra skilda fraktioner med olika mål. Föreningen utgår från att de nya samhälls- och kommunrepresentanterna skall uppfylla samma kvalifikationskrav som ställts upp för de offentliga styrelseledamöterna och att samråd sker med banken innan förordnande sker. Person som är huvudman i sparbank eller på annat sätt engagerad i annat bankinstitut bör inte få komma i fråga som företrädare för det allmänna i affärsbank.

Några banker har tagit upp frågor som närmast rör resp. bank. *Skandinaviska Enskilda Banken* lämnar vissa uppgifter om bankens tre centralkontorsstyrelser. Vid varje veckosammanträde ges en redogörelse för verksamheten under den gångna veckan, omfattande utvecklingen av bankens kassaställning, valutaläget och deltagande i emissioner på svensk

och utländsk kapitalmarknad samt andra frågor av större betydelse eller intresse. Vidare finns vid dessa tillfällen protokollen från de dagliga direktionsammansåttnaderna jämte bilagor tillgängliga och cirkulerar mellan deltagarna. Dessa kan då begära att i direktionen avgjorda ärenden skall behandlas också i centralkontorsstyrelsen eller i bankstyrelsen. Därigenom kan styrelsens medlemmar hålla en löpande uppsikt över den kreditgivning som beslutas i respektive direktion. Vid veckosammansåttnaderna lämnas även en orientering om verksamheten inom de båda övriga regionerna genom föredragning av protokollen från föregående veckosammansåttnad där. Genom att de offentliga styrelseledamöterna deltar i centralkontorsstyrelsernasammansåttnaderna har den offentliga representationen fått en större omfattning och en mera långtgående reell innebörd i Skandinaviska Enskilda Banken än i de övriga bankerna. Mot bakgrund av redan existerande möjligheter att i samband med centralkontorsstyrelsernasammansåttnaderna löpande följa direktionsarbetet finns enligt banken inte något egentligt behov för de offentliga ledamöterna att närvara vid direktionsammansåttnaderna. Banken framhåller att formerna för hur direktionsavslagsbeslut i kreditärenden skall komma till centralkontorsstyrelsens kännedom är en fråga som kan lösas inom ramen för nuvarande system. Direktionsledamöternas arbete med de löpande bankärendena – kundkontakter, förhandlingar, affärsavslut, resor etc. – nödvändiggör att det dagliga direktionsammansåttnaderna normalt begränsas till en koncentrerad genomgång av de frågor, i vilka gemensamt, protokollfört beslut krävs. Vid oförändrade anspråk på effektivitet och kundservice kan en förlängning inte medges av den tid som dessa befattningshavare är engagerade i internaammansåttnaderna. Vidare synes principen om styrelseledamöternas likställdhet leda till att även övriga ledamöter i centralkontorsstyrelsen borde ges rätt att närvara vid direktionsammansåttnaderna. En sådan utveckling av arbetsformerna skulle vara mycket olycklig. Banken ser helst att närvarorätt för offentlig styrelseledamot i direktionen undviks. I övrigt hänvisar banken i denna del till Svenska bankföreningens remissyttrande.

Ett annat organisatoriskt särdrag för Skandinaviska Enskilda Banken är att banken är ensam bland de svenska bankerna om att ha mer än en verkställande direktör. Antalet är f. n. fyra, varav en är förste verkställande direktör och de övriga chefer för var sitt centralkontor. Bankstyrelse som begagnar den i banklagen inskrivna möjligheten att utse flera verkställande direktörer har att årligen meddela föreskrifter om arbetsfördelningen mellan dem. Det sker i en särskild instruktion, i vilken regler ges om varje verkställande direktörs särskilda funktioner och om formerna för samråd mellan de verkställande direktörerna. För dem och deras ställföreträdare används därvid den gemensamma beteckningen verkställande ledningen. Från 1976 års bolagsstämma avses denna beteckning bli reserverad för de fyra verkställande direktörerna. Banken framhåller att de verkställande direktörerna varken enligt nuvarande instruktion eller i den kommande och

varken enskilt eller såsom ett kollegium har någon från styrelsen delegerad beslutanderätt utöver vad som ligger i uppdraget att vara verkställande direktör. Inte heller när det gäller att förbereda styrelseärenden har verkställande ledningen andra uppgifter än som ligger i varje medlems uppdrag såsom verkställande direktör. Banken ser allvarligt på förslaget om närvarorätt vid verkställande ledningens sammanträden. Om förslaget genomförs, skulle det innebära att den nya lagstiftningens sakliga innebörd blev väsentligt mera långtgående för Skandinaviska Enskilda Banken än för övriga banker genom att en offentlig representant därigenom skulle sättas in direkt i den verkställande funktionen i banken. Till en verkställande direktörs uppgifter hör givetvis att fatta beslut i för banken gemensamma angelägenheter, däribland riktlinjer för verksamheten inom olika rörelsegrenar. I stor utsträckning kommer sådana beslut att avse antingen vad som i sådant hänseende skall föreslås styrelsen eller hur styrelsens beslut i dessa frågor skall genomföras. Det är inte riktigt att säga att verkställande direktören därvid utövar delegerad beslutanderätt i bankärenden eller att han såsom därtill särskilt utsedd förbereder styrelseärenden. Framför allt föreligger det inte någon skillnad i uppgiftens natur beroende på om den tilldelas en eller flera personer. I instruktionen för verkställande ledningen talas om sammanträden mellan de verkställande direktörerna, som skall hållas i regel varje vecka. Någon bundenhet vid vissa former kan dock inte accepteras när det gäller kontakterna mellan de verkställande direktörerna, eftersom kontakterna till frekvens, tidpunkt och längd kommer att bli styrda av den ström av frågor som verkställande direktörerna får att ta ställning till under sitt gemensamma ansvar. De kommer även därvidlag att vara i samma situation som en ensam verkställande direktör och regler om närvarorätt vid deras behandling av gemensamma ärenden skulle möta samma praktiska problem som i hans fall. Banken hemställer att närvarorätt för offentlig ledamot i Skandinaviska Enskilda Bankens verkställande ledning inte tas med i det slutliga förslaget.

Svenska Handelsbanken anför att vid sidan av centralstyrelsen och dess beredning samt regionbanksstyrelserna och regionbanksdirektionerna finns inom banken ett mycket stort antal internt tillsatta arbetsgrupper, som allt efter behov bildas för att handlägga olika i den löpande bankverksamheten förekommande ärenden. Det kan vara projektgrupper för utformning av arbetsrutiner, för data- och systemfrågor, för byggnadsfrågor, för marknadsföringen m. m. Sådana arbetsgrupper tillsätts inte av styrelsen och är alltså inte heller delegatgrupper enligt 74 § andra stycket banklagen. Enligt lydelsen av de nu föreslagna bestämmelserna skulle emellertid de offentliga representanterna ha möjlighet att delta också i arbetet inom sådana grupper. Detta skulle innebära avsevärda praktiska olägenheter. Dessa grupper måste bl. a. kunna sammanträda med mycket kort varsel. De frågor de behandlar faller dessutom vid sidan av syftet med den utökade offentliga representationen. Enligt banken bör bestämmelserna därför

utföras så att det framgår, att avsikten är att de offentliga representanterna skall närvara och delta i överläggningar enbart vid sammanträde med persongrupp som utsetts av styrelsen. Banken menar vidare att det kan finnas delegatgrupper, dvs. grupper som utsetts av styrelsen, i vilkas arbete samhällsrepresentanterna knappast har intresse av att delta. Vid centrala huvudkontoret i Handelsbanken finns sålunda en administrativ förvaltning inrättad för beslut i främst vissa mindre viktiga personalärenden och smärre investeringsärenden. Instruktion för denna förvaltning fastställs av centralstyrelsen. I instruktionen fastställs också vilka tjänstemän, som skall delta i olika beslut. Med tanke på fall av denna typ bör bestämmelserna utformas på sådant sätt, att det klart framgår att samhällsrepresentanterna, när så av myndigheterna anses lämpligt, endast skall ingå i vissa delegatgrupper.

Några remissinstanser berör särskilt förslaget att kommun skall ha rätt att utse representanter i affärsbankernas kontorsstyrelser. *Bankinspektionen* framhåller att bankstyrelserna i en del fall kanske ser sig nödsakade att utse fler "egna" ledamöter än som eljest är motiverat för att balansera en kommunal dominans. Saken skulle kunna få särskild aktualitet, när lokalstyrelsen är gemensam för kontor i fler än två kommuner. Även kostnadsaspekten bör beaktas i den praktiska tillämpningen. Vidare kan tillgången till lämpliga kandidater vara begränsad på grund av att många kommunalmän är engagerade i sparbanksrörelsen. Inspektionen ifrågasätter om inte den avsedda bestämmelsen kunde få den lydelsen att, om kontorsstyrelse är gemensam för kontor i mer än en kommun, fullmäktige i de två kommuner som har det största invånarantalet äger förordna vardera en ledamot.

Svenska bankföreningen anser att två företrädare för kommunen är en alltför omfattande kommunal representation, om en kontorsstyrelse består endast av några få ledamöter. En lämpligare regel är att kommun skall äga utse två ledamöter, om antalet övriga ledamöter i kontorsstyrelsen uppgår till minst fyra och i andra fall endast en ledamot. Bankföreningen påpekar vidare att i åtskilliga kontorsstyrelser är redan i dag kommunala befattningshavare och förtroendemän ledamöter. Skulle i dessa fall kommunen dessutom utse särskilda representanter, skulle ledamöterna av detta slag kunna bli oproportionerligt många och framför allt skulle det totala antalet ledamöter i det särskilda fallet kunna bli alltför stort. Bankföreningen, som förutsätter att den kommunala representationen i kontorsstyrelserna skall bli föremål för samråd med bankerna, utgår ifrån att i här avsedda fall kommunen skall låta anstå med motsvarande val av kommunrepresentant till dess den av banken utsedde avgår. Enligt bankföreningen är en bestämmelse härom önskvärd.

PK-banken anför att dess från Kreditbanken övertagna kontorsrörelse bl. a. omfattar ett 80-tal avdelningskontor med egna styrelser. Antalet ledamöter av dessa styrelser är f. n. ca 380 eller inemot fem per styrelse i ge-

nomsnitt. I flera fall är antalet endast tre. Ett 70-tal personer representerar den primärkommunala sektorn i egenskap av chefstjänstemän eller förtroendevalda. Landstingen är representerade genom 17 ledamöter. Den kunskap dessa personer genom sin goda kännedom om ortens ekonomiska förhållanden och sin allmänna erfarenhet av ekonomiska frågor tillfört dessa styrelser har visat sig mycket värdefull för banken. Konkreta kreditärenden dominerar kontorsstyrelsernas föredragningslistor och bankpolicyfrågor av större räckvidd förekommer knappast. Goda insikter hos samtliga ledamöter i företagsekonomiska och samhällsekonomiska frågeställningar är nära nog en nödvändighet sett ur bankens synvinkel. Detta torde också vara en förutsättning för att en representation i kontorsstyrelserna skall te sig meningsfull från kommunernas synpunkt sett. Erfarenheterna visar att styrelserna för mindre avdelningskontor inte behöver ha fler ledamöter än tre för att frågorna skall bli tillräckligt belysta. I det perspektivet torde en kommunrepresentant vara till fyllest på vissa platser. Enligt banken kan en kvotregel vara att föredra framför förslaget att två ledamöter skall utses. En annan för banken väsentlig fråga är om den kommer att få förslagsrätt när det gäller val av kommunala styrelseledamöter. I varje fall synes det önskvärt att få någon form av övergångsbestämmelser, som gör det möjligt för nuvarande kommunrepresentanter att sitta kvar i styrelserna. Skulle ytterligare kommunrepresentanter utses finns det fisk för kommunal överrepresentation, vilket inte torde vara avsikten med förslaget. Det sagda har enligt banken motsvarande giltighet i fråga om regionstyrelserna. I tre av dessa finns redan representanter för den offentliga sektorn.

6 Föredraganden

Det år 1971 införda systemet med offentliga styrelseledamöter i de privata affärsbankernas styrelser syftade till att ge samhället möjlighet till direkt medverkan i och inflytande över bankernas beslut i fråga om såväl finansieringsverksamhetens allmänna inriktning, enskilda kreditfrågor som andra från samhällets synpunkt viktiga ärenden. Reformen innebar att regeringen fick möjlighet att tillsätta högst tre styrelseledamöter i varje affärsbanks styrelse. Med anledning av sammanslagningen av Skandinaviska Banken och Stockholms Enskilda Bank utvidgades år 1972 rätten att utse offentliga ledamöter till att avse högst fem sådana ledamöter. Vidare gäller att offentlig ledamot har rätt att delta i beredning på direktionnivå av ärenden som senare skall avgöras av bankens styrelse. F. n. finns offentliga styrelseledamöter i nio av de tretton privata affärsbankerna. I var och en av de sex provinsbankerna – Wermlandsbanken, Sundsvallsbanken, Skånska Banken, Östgötabanken, Skaraborgsbanken och Uplandsbanken – ingår en offentlig styrelseledamot i bankens styrelse. Vidare finns två offentliga styrelseledamöter i Svenska Handelsbanken och i Gö-

tabanken samt fem i Skandinaviska Enskilda Banken, därvid tre av ledamöterna även ingår i centralkontorsstyrelsen i Stockholm. Göteborg resp. Malmö. Offentliga styrelseledamöter har däremot hittills inte utsetts i Jämtlands Folkbank. Bohusbanken. Sparbankernas Bank eller Föreningsbankernas Bank.

I en inom finansdepartementet upprättad promemoria (DS Fi 1975: 12) angående utökad offentlig representation i affärsbankerna har lagts fram förslag om en utbyggnad av samhällsrepresentationen i affärsbankerna i syfte att ytterligare förbättra samhällets möjligheter till insyn i och inflytande över beslutsfattandet inom affärsbankerna. Innan jag går in närmare på dessa förslag vill jag i korthet beröra den allmänna bakgrunden till systemet med offentliga styrelseledamöter i affärsbankerna och till de i promemorian framlagda förslagen.

En förutsättning för att den samhällsekonomiska utvecklingen skall fortgå efter de riktlinjer som bestäms av statsmakterna är att samhället har erforderligt inflytande över landets kreditväsende. Samhället har därför på olika vägar skaffat sig en stark ställning på den svenska kredit- och kapitalmarknaden. Detta har skett bl. a. genom tillskapande av AP-fonderna och genom direkt ägande av kreditinstitut, främst PK-banken och investeringsbanken. Även den privata banksektorn styrs och kontrolleras i betydande grad från samhällets sida. Genom olika penningpolitiska åtgärder kan riksbanken påverka bankernas kreditgivningsförmåga och placeringsinriktning. Vidare kontrollerar bankinspektionen fortlöpande att bankerna driver sin verksamhet inom de ramar som anges i banklagstiftningen.

Med hänsyn till den nyckelroll som affärsbankerna har på kreditmarknaden är det helt naturligt av särskilt intresse för samhället att få inflytande i och kontroll över dessa bankers verksamhet. Affärsbankerna har tilldelats flera betydelsefulla uppgifter som exekutiva organ för statens ekonomiska politik. De handlägger sålunda bl. a. ärenden inom ramen för valutaregleringen. Vidare spelar affärsbankerna en central roll inom näringspolitiken. Detta har självfallet sin grund i att bankerna genom sin kreditgivning och övriga verksamhet deltar i beslut som kan ha stora återverkningar på den näringspolitiska utvecklingen i landet eller i större eller mindre regioner. Därtill kommer det inflytande affärsbankerna har över näringslivet genom den nära förbindelse – via styrelserepresentation eller på annat sätt – som finns mellan bankerna eller dessa närstående investmentbolag och många både större och mindre företag.

I departementspromemorian läggs fram förslag som innebär en breddning och fördjupning av systemet med samhällsrepresentanter i affärsbankerna. I promemorian föreslås att det skall bli möjligt för regeringen att tillsätta samhällsrepresentanter också i de s. k. regionstyrelser som under senare år har inrättats i några av de stora affärsbankerna och till vilka bankens styrelse har delegerat betydande delar av sin beslutanderätt. Det föreslås också att offentlig ledamot i bankens styrelse skall få generell rätt

att närvara och delta i överläggningarna inom direktion eller annat organ och således inte som f. n. endast när styrelseärende förbereds. Motsvarande rätt föreslås för samhällsrepresentant i regionstyrelse. I promemorian föreslås också att kommunfullmäktige i kommun där affärsbanks lokalkontor är beläget skall få rätt att utse högst två ledamöter i kontorsstyrelsen. Såväl samhällsrepresentanterna i regionstyrelserna som de kommunvalda ledamöterna skall – i enlighet med vad som gäller för de offentliga ledamöterna i huvudstyrelsen – ha till uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i bankens verksamhet. Det föreslås vidare att systemet med offentlig representation i affärsbankerna skall få vidgad tillämpning på så sätt att offentliga styrelseledamöter skall tillsättas även i de båda minsta affärsbankerna liksom i Sparbankernas Bank och Föreningsbankernas Bank samt att samhällsrepresentation skall finnas också i PK-bankens regionstyrelser och lokalkontorsstyrelser.

Vid remissbehandlingen har riksbanksfullmäktige lämnat förslagen utan erinran. Fullmäktige ser dessa som en naturlig utbyggnad av det numera allmänt accepterade systemet med offentlig representation i affärsbankerna. Även LO, TCO och bankmannaförbundet, liksom PK-banken, tillstyrker förslagen. Kommunförbundet tillstyrker förslaget om kommunal representation i lokalkontorsstyrelserna och har inte någon erinran mot övriga förslag i promemorian. Bankinspektionen ser inte något hinder för att ge de offentliga styrelseledamöterna vidgade befogenheter eller att fördjupa den offentliga representationen till regional och lokal nivå.

Från bankhåll riktas kritik mot förslagen i promemorian. Svenska bankföreningen anser att det inte finns tillräckliga sakskalet för förslagen. Svenska sparbanksföreningen har ingen erinran mot att offentlig styrelserepresentation införs i Sparbankernas Bank men avstyrker i övrigt promemoriaförslagen. Även Sveriges föreningsbankers förbund avstyrker förslagen och motsätter sig vidare att offentlig styrelseledamot tillsätts i Föreningsbankernas Bank. En minoritet inom riksbanksfullmäktige resp. inom kommunförbundets styrelse har också en negativ inställning till promemoriaförslagen.

För egen del vill jag anföra följande. Den statliga representationen i affärsbankernas styrelser har nu fungerat i inemot fem år. I stort sett har detta försök att genom offentliga styrelseledamöter skapa direkt insyn och medverkan från samhällets sida i de privatägda affärsbankernas beslut och politik slagit väl ut. De offentliga ledamöterna, som har utvalts bland personer med väl dokumenterade kunskaper i samhällsfrågor, har kunnat tillföra bankstyrelserna kunskap och information från sina intresseområden. De farhågor som från bankhåll uttalades innan reformen beslutades, bl. a. i fråga om risk för splittring i styrelsernas arbete och för misstroende mellan styrelseledamöterna, har sålunda inte besannats.

Det är väsentligt att samhällsrepresentanterna kan följa verksamheten i banken även i fråga om andra viktigare ärenden än sådana som avgörs av

styrelsen. I 1970 års proposition om införande av offentliga styrelseledamöter i affärsbankerna (prop. 1970: 141) förutsatte jag sålunda att varje offentlig styrelseledamot skulle aktivt följa bankens verksamhet och hålla sig informerad om handläggningen av viktigare ärenden även om de beslutades av annat organ i banken än styrelsen. I två hänseenden infördes, som jag redan berört, regler som ger offentliga styrelseledamöter möjlighet att utanför styrelsesammanträdena delta i arbetet inom banken. Enligt den ena regeln har offentlig styrelseledamot – om det finns flera, den som förordnas av regeringen – rätt att närvara och delta i överläggningarna när ärende, som senare skall behandlas av styrelsen, förbereds av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i banken. Den andra regeln som jag syftar på ger regeringen rätt att förordna att av styrelsen lämnat uppdrag att avgöra ärenden i stället för styrelsen skall omfatta också offentlig styrelseledamot. Bestämmelsen var föranledd av de speciella organisationsförhållandena inom Skandinaviska Banken och har tillämpats endast på denna bank och den efter bankens sammanslagning år 1971 med Stockholms Enskilda Bank bildade banken, Skandinaviska Enskilda Banken. Genom att utnyttja denna bestämmelse har det varit möjligt att låta en offentlig styrelseledamot ingå i envar av de tre regionala centralkontorsstyrelser med stor självständighet som finns i denna bank. Detta har också varit motiverat med hänsyn till att de tre centralkontorsstyrelserna i övrigt består av ledamöter som också ingår i centralstyrelsen.

Den nyss berörda regeln om möjlighet för bankstyrelserna att delegera sin beslutanderätt till direktioner och kreditutskott och till regionala eller lokala styrelser har utnyttjats i stor utsträckning. Delegeringens art och omfattning i de olika bankerna skiftar dock beroende på bankstyrelsens policy och bankens organisatoriska uppbyggnad. I en instruktion som styrelsen fastställer för ett år i sänder skall i detalj anges vilka befogenheter de olika delegatgrupperna har. Styrelsen följer via ett rapportsystem hur den överlåtna beslutanderätten har utövats av de olika delegatgrupperna. I praktiken kan bankstyrelsen knappast ändra på beslut som har fattats på lägre nivå. Följden härav är att de offentliga styrelseledamöternas möjligheter att påverka beslutsfattandet i banken minskas i samma mån som styrelsen har delegerat beslutanderätt till andra organ. Det sagda innebär att det finns skäl att bredda det allmännas representation i bankerna. Behovet av att bygga ut det nuvarande systemet med samhällsrepresentanter i bankerna framträder särskilt tydligt mot bakgrund av den betydande delegering av styrelseärenden som inom storbankerna sker till regionala styrelser. Som framgår av det föregående är frågan redan löst såvitt gäller Skandinaviska Enskilda Banken i vars tre centralkontorsstyrelser en offentlig styrelseledamot ingår. De organisatoriska ändringar som har skett i de båda andra privata storbankerna – Svenska Handelsbanken och Götabanken – sedan lagstiftningen om offentliga styrelseledamöter trädde i kraft innebär att också i dessa banker har inrättats delegatgrupper med stor själv-

ständighet som leder verksamheten inom ett större geografiskt område. Under Svenska Handelsbankens styrelse finns sålunda nu åtta stycken regionbanker och till var och en av dessa är knuten en regionbanksstyrelse bestående av regionbankschefen och ett antal andra personer som utses av huvudstyrelsen. Regionbanksstyrelserna har f. n. generell möjlighet att bl. a. lämna kredit på en hand upp till 15 milj. kr. och, beträffande kredit till stat och kommun, upp till 40 milj. kr. I Götabanken finns numera tre regionala förvaltningar. I en av dessa finns i spetsen en styrelse bestående av personer både inom och utom banken. I spetsen för var och en av de båda andra förvaltningarna finns en direktion bestående av tjänstemän i banken. Alla tre delegatgrupperna har en generell kreditlimit som f. n. utgör 5 milj. kr. Enligt min mening bör nu – i konsekvens med vad som redan gäller för Skandinaviska Enskilda Banken – införas samhällsrepresentation även i dessa båda bankers regionala topporgan. Den för Skandinaviska Enskilda Banken tillämpade ordningen enligt vilken offentliga ledamöter i huvudstyrelsen tillika ingår i de regionala styrelserna är emellertid inte lämplig för övriga banker. Jag ansluter mig därför till förslaget i promemorian att i banklagen införs en bestämmelse som ger regeringen rätt att utse en särskild samhällsrepresentant som skall ingå i regionstyrelse eller annat regionalt topporgan och ha till uppgift att verka för att samhällets intressen beaktas i bankens verksamhet.

Den nuvarande regeln om rätt för regeringen att bestämma att offentlig styrelseledamot skall ingå i delegatgrupp bör som föreslagits i promemorian behållas och tillämpas på Skandinaviska Enskilda Bankens centralkontorsstyrelser även i fortsättningen. Bankföreningen framhåller att bestämmelsen därutöver bör kunna tillämpas om i annat fall viss del av en banks styrelse såsom arbetsutskott eller under annan benämning fungerar som delegatgrupp. Enligt bankföreningen bör i lagtexten anges att som förutsättning för tillämpning av bestämmelsen skall gälla att delegatgruppen består uteslutande av personer som är ledamöter i styrelsen. Jag vill för egen del framhålla att bestämmelsen liksom hittills skall kunna tillämpas när – som fallet är med Skandinaviska Enskilda Banken – ledamöterna i huvudstyrelsen också bildar olika delegatgrupper. Jag vill dock inte biträda förslaget om att en absolut förutsättning skall vara att samtliga delegater är styrelseledamöter. Det kan nämligen tänkas fall där inte alla personerna i delegatgruppen är styrelseledamöter men där det ändå kan anses befogat att också en offentlig styrelseledamot får ingå i gruppen.

En viktig fråga är i vilken utsträckning samhällsrepresentanterna skall ha möjlighet att delta i arbetet inom direktioner och andra persongrupper med särskilda uppgifter inom en bank. Som förut nämnts gäller f. n. att offentlig styrelseledamot – eller, om flera sådana finns i en bank, den som regeringen förordnar – har rätt att närvara och delta i överläggningarna när ärende som senare skall avgöras av styrelsen förbereds av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i banken. I prop.

1970: 141 framhölls att syftet med regeln var att den offentliga styrelseledamoten skulle bli i stånd att närmare orientera sig i styrelseärenden som förbereddes vid sammanträde inom t. ex. bankens direktion, verkställande ledning eller s. k. kreditutskott. Om sådan beredning inte förekom i någon enstaka bank avsågs inte att åstadkomma någon ändring i bankens organisation eller arbetsformer. Förslaget i promemorian att ge samhällsrepresentanterna i huvudstyrelser och regionala styrelser generell rätt att närvara och delta i överläggningarna när ärenden behandlas av en särskilt utsedd grupp av personer har ägnats särskild uppmärksamhet av de mot förslaget kritiskt inställda remissinstanserna. Invändningarna går närmast ut på att samhällsrepresentanterna har möjlighet att skaffa sig den önskade informationen från arbetet i direktioner och andra organ utan att de själva deltar i arbetet samt att den föreslagna ordningen kommer att medföra praktiska olägenheter för arbetet inom resp. bank. Med anledning härav vill jag framhålla att det visserligen kan vara möjligt för en offentlig ledamot att genom rapporter i efterhand skaffa sig en tämligen god överblick över viktigare kreditärenden och andra, mera betydelsefulla ärenden som avgörs av direktioner och andra organ inom banken. Det är emellertid uppenbart att en samhällsrepresentant på ett helt annat sätt kan påverka beslutsfattandet inom direktion, kreditutskott och liknande organ, om han får närvara vid behandlingen av ärendena där och inte enbart i efterhand får besked om besluten. I sammanhanget kan erinras om att enligt de delegationsregler som f. n. gäller för de olika bankernas direktioner och kreditutskott krediter till en och samma låntagare kan beviljas till betydande belopp, i vissa fall upp till 15 milj. kr.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört anser jag att det är befogat att vidga samhällsrepresentanternas möjligheter till insyn i och inflytande på arbetet utanför huvud- och regionstyrelser för att de bättre skall kunna fylla sin uppgift att verka för att samhällets intresse beaktas i bankens verksamhet. En väsentlig fråga är hur långt samhällsrepresentanternas närvarorätt skall sträcka sig. Enligt promemorieförslaget skall dessa, som nämnts, ha närvaro- och yttranderätt vid sammanträde inom varje persongrupp av styrelseledamöter eller tjänstemän som tillsatts för att handlägga vissa ärenden, oavsett om beslutanderätten i dessa delegerats från styrelsen eller om det är fråga om andra ärenden. Av promemorian framgår emellertid att förslaget utgår från att närvarorätten i första hand avser direktioner, kreditutskott och andra liknande organ till vilka styrelsen har delegerat beslutanderätten i viktigare kreditfrågor och andra väsentligare ärenden. Bankföreningen föreslår att närvarorätten skall i lag begränsas till att avse sammanträden dels – som f. n. – med personer som har utsetts att förbereda styrelseärenden, dels med ledamöter i delegatgrupp som har till huvudsaklig uppgift att avgöra kreditärenden, dock enbart om delegatgruppen är verksam närmast under huvudstyrelsen resp. regionstyrelse. Med anledning härav vill jag framhålla att samhällsrepresentanten av na-

turliga skäl måste koncentrera sin medverkan i arbetet utanför huvudstyrelsen resp. regionstyrelse till direktion eller motsvarande organ närmast under styrelsen. Med hänsyn särskilt till att den organisatoriska uppbyggnaden skiftar mellan olika banker anser jag det emellertid inte lämpligt att i lag avgränsa samhällsrepresentanternas arbetsområde på det sätt som bankföreningen har föreslagit. Offentlig ledamot bör sålunda ha möjlighet att delta också i sammanträde inom t. ex. särskilda kreditutskott, utlandsförvaltningar och andra organ i banken, i den mån där behandlas ärende som det finns anledning att bevaka därför att samhällsintressen berörs.

Bankernas kritik mot förslaget på denna punkt grundas till stor del på farhågor för att samhällsrepresentanternas rätt att medverka i arbetet utanför styrelsen kan leda till en byråkratisering av arbetsformerna inom bankerna. Jag anser att dessa farhågor är betydligt överdrivna. Med hänsyn till att de skilda bankernas organisation är olika och ändras efter hand är det knappast möjligt att utforma närmare anvisningar om samhällsrepresentanternas medverkan i arbetet utanför styrelsen. Enligt min mening bör det vara möjligt att på ett smidigt sätt med beaktande av de särskilda förhållandena i resp. bank passa in de offentliga representanternas medverkan i bankarbetet i direktioner och andra organ. Utgångspunkten skall vara bankernas och samhällets gemensamma intresse för att statsmakternas intentioner i olika hänseenden beaktas. Mot denna bakgrund bör de offentliga representanterna i samråd med resp. bankledning kunna utstaka vissa riktlinjer för hur deras medverkan i arbetet praktiskt skall ordnas. Direktioner och de andra bankorgan det här är fråga om sammanträder ofta, i vissa fall regelmässigt dagligen. Det är självfallet inte möjligt för samhällsrepresentanterna att delta i alla dessa sammanträden. Genom ett lämpligt rapportsystem bör den berörda offentliga representanten fortlöpande kunna hållas underrättad om de viktigare kreditärenden eller andra ärenden som är under handläggning i banken så att han därigenom kan beredas tillfälle att infinna sig i banken och lägga fram de synpunkter som han kan ha i ärendet. De praktiska problem som är förknippade härmed bör kunna lösas på sådant sätt att handläggningen av ärendena inte onödigtvis fördröjs eller försvåras.

Sammanfattningsvis förordar jag att offentlig styrelseledamot – eller om flera sådana utsetts, den eller de som regeringen förordnar – ges rätt att närvara och delta i överläggningarna när ärende behandlas av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller tjänstemän i banken, samt att samhällsrepresentant i regional styrelse eller förvaltning skall ha motsvarande rätt i fråga om därtill knuten direktion eller annat organ. Regeln bör i fråga om de privata storbankerna självfallet tillämpas så att offentlig ledamot i huvudstyrelsen inte deltar i sammanträden till vilka samhällsrepresentant i regionstyrelse har tillträde.

Med hänsyn till Skandinaviska Enskilda Bankens speciella organisation finns det anledning att särskilt beröra vad som i dessa hänse-

den bör gälla för denna bank. En självklar konsekvens av vad jag har anfört i det föregående är att de offentliga styrelseledamöter i huvudstyrelsen som enligt regeringens förordnande tillika ingår i centralkontorsstyrelse skall ges rätt att delta i arbetet inom direktion och andra organ som är knutna till resp. centralkontorsstyrelse. En särskild fråga gäller i vad mån en av de offentliga styrelseledamöterna bör genom förordnande av regeringen ges rätt att delta i sammanträden inom bankens verkställande ledning. Denna består f. n. av förste verkställande direktören samt verkställande direktörerna vid de tre centralkontoren. Efter en omorganisation i samband med 1976 års bolagsstämma kommer den verkställande ledningen att bestå av fyra likställda verkställande direktörer. Det ankommer på verkställande ledningen att bl. a. handha för banken gemensamma uppgifter och svara för föredragningar i styrelsen. Enligt bankens nu gällande instruktion svarar förste verkställande direktören för bankens gemensamma angelägenheter och centralkontorsdirektörerna för frågor som rör resp. centralkontor. Några beslutsfunktioner har inte delegerats av styrelsen till de verkställande chefstjänstemännen för att av dem avgöras gemensamt. Verkställande ledningen sammanträder enligt instruktionen i regel en gång i månaden för överläggningar i frågor som bör tas upp till gemensamt dryftande. Banken har i sitt yttrande avisat tanken att offentlig styrelseledamot skall kunna ges rätt att närvara vid dessa sammanträden. Jag vill för egen del framhålla att frågan om offentlig representation i samband med de sammanträden som regelbundet avhålls mellan bankens fyra ledande chefstjänstemän från det allmännas synpunkt synes vara av mindre betydelse. Jag tänker då närmast på att de kreditfrågor som inför ett möte med huvudstyrelsen kan bli föremål för överläggningar regelmässigt dessförinnan torde ha behandlats inom den berörda centralkontorsstyrelsen eller dess direktion. I dessa organ har då en offentlig styrelseledamot haft möjlighet att framföra sina synpunkter och samme ledamot kan därefter delta i huvudstyrelsen när ärendet där avgörs. Med hänsyn härtill anser jag att något förordnande för offentlig styrelseledamot att delta i här omnämnda sammanträden begränsade till de fyra verkställande direktörerna inte behöver ges. Eventuella framtida ändringar i avseende på chefstjänstemännens befogenheter kan självfallet leda till en annan bedömning av frågan.

I prop. 1970: 141 förutsatte jag att de offentliga ledamöterna utsågs bland personer med stort allmänekonomiskt kunnande och med god kännedom om de samhällseliga målsättningarna inom den ekonomiska politiken i allmänhet och näringspolitiken i synnerhet. Med de nya uppgifter som enligt vad jag nyss har föreslagit läggs på de offentliga ledamöter som skall medverka i arbetet på direktionsnivå blir en ytterligare förutsättning att de har tillräcklig tid att avsätta för det utökade arbetet i banken. Det blir självfallet av vikt för möjligheten att stärka det allmännas inflytande i bankarbetet att samhällsrepresentanterna utses bland personer som uppfyller de angivna förutsättningarna.

Bankstyrelsens delegering av sin beslutanderätt sker, som jag förut har nämnt, också till kontorsstyrelser, dvs. styrelser som är knutna till avdelningskontor och andra lokala kontor. Antalet sådana styrelser uppgick vid 1974 års utgång till 883. De handlägger ofta kreditfrågor som är viktiga för den kommun eller den bygd där kontoret är beläget. Deras befogenheter skiftar. Beträffande kreditärenden finns det kontorsstyrelser som får lämna lån upp till 1,5 milj. kr. Styrelserna består vanligen av kontorsföreståndaren och ett mindre antal personer som representerar olika intresseområden i orten. Affärsbankerna har själva insett värdet av att i kontorsstyrelserna ha med personer med kommunal erfarenhet och därför ingår redan i dag kommunala förtroendemän eller befattningshavare i åtskilliga kontorsstyrelser. Från samhällets synpunkt är det å andra sidan självfallet värdefullt om representanter för kommunerna får möjlighet att påverka besluten i kreditfrågor som är av betydelse för kommunernas liv och utveckling. Detta gäller så mycket mer som det i praktiken inte torde vara möjligt för de offentliga styrelseledamöterna eller samhällsrepresentanterna i regionstyrelserna att bevaka de ärenden som avgörs på kontorsnivå. Mot denna bakgrund anser jag att regler om kommunal representation i affärsbankernas kontorsstyrelser nu bör införas i banklagen. Förslaget i promemorian avser en rätt för kommuner att tillsätta ledamöter i kontorsstyrelserna. Eftersom samma ordning bör gälla över hela landet förordar jag att kommunfullmäktige skall ha skyldighet utse ledamöter i affärsbankernas lokala styrelser. I överensstämmelse med vad som redan gäller i fråga om de offentliga styrelseledamöterna och som har föreslagits i det föregående beträffande samhällsrepresentanterna i regionstyrelserna bör i lagen anges att de kommunala representanterna skall ha till uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i verksamheten.

Enligt förslaget i promemorian skall i princip högst två kommunrepresentanter kunna utses för varje kontorsstyrelse. Om sådan styrelse är gemensam för två eller flera kommuner skall enligt förslaget kommunfullmäktige i varje kommun ha rätt att utse var sin representant. Vid remissbehandlingen har från bankhåll hävdats att det i de mindre kontorsstyrelserna är tillräckligt med en kommunvald ledamot. Vidare har det föreslagits övergångsregler för de fall där i kontorsstyrelsen redan ingår ledamot som är att anse som representant för kommunen. Reglerna skulle innebära att kommun inte skall få utse ledamot i sådan styrelse förrän den nuvarande ledamoten med kommunal förankring avgått.

Om antalet kommunvalda ledamöter i en kontorsstyrelse är två kan ett ärende uppenbarligen många gånger bli mera allsidigt belyst från samhällsliga utgångspunkter än om enbart en kommunrepresentant finns i styrelsen. Detta måste vara av värde för såväl banken som kommunen. Jag förordar därför att kommun där lokalkontor är beläget skall utse två ledamöter i kontorsstyrelse. I de fall då kontorsstyrelse är gemensam för kontor i två kommuner skall kommunfullmäktige i varje kommun utse en ledamot i

styrelsen. I linje med vad bankinspektionen har föreslagit förordar jag vidare för det fåtal fall där kontorsstyrelsen är gemensam för kontor i tre eller flera kommuner att skyldigheten att utse ledamöter skall begränsas till de två till invånarantalet största kommunerna. Antalet kommunvalda ledamöter kan därigenom aldrig överstiga två.

I prop. 1970: 141 framhöll jag att beslut om tillsättande av offentlig styrelseledamot borde fattas först efter det ifrågavarande bank under hand beretts tillfälle att framlägga sina synpunkter i fråga om personvalet. Också i fråga om de samhällsrepresentanter som skall ingå i regionstyrelser och lokalstyrelser bör tillsättandet föregås av en kontakt med berörda bank. Därvid bör samförstånd kunna nås om t. ex. den mandattid som skall gälla för uppdraget. Vid samrådet mellan kommun och bank bör också de övergångsproblem som bl. a. bankföreningen berört kunna lösas på ett lämpligt sätt. Jag vill i detta sammanhang också instämma i vad bankföreningen har anfört om att till samhällsrepresentant i en bank inte bör utses person som har närmare anknytning till annat bankinstitut. Särskilda bestämmelser i de avseenden som jag nu har berört torde inte behövas.

Offentliga styrelseledamöter har, som jag förut har anfört, hittills inte utsetts i de båda minsta affärsbankerna. Jämtlands Folkbank och Bohusbanken och inte heller i Sparbankernas Bank och Föreningsbankernas Bank. Enligt promemorian bör offentliga styrelseledamöter i fortsättningen utses även i dessa banker. Jämtlands Folkbank har för sin del motsatt sig detta och Föreningsbankernas förbund har avvisat förslaget såvitt gäller Föreningsbankernas Bank. Förbundet hänvisar därvid främst till att den kooperativa karaktären hos föreningsbanksrörelsen gör att en offentlig styrelserepresentation i rörelsens affärsbank inte är motiverad. För egen del anser jag att den fördjupning och utvidgning av systemet med samhällsrepresentation som jag har förordat i det föregående bör leda till att offentliga styrelseledamöter utses även i nämnda banker och att dessa också skall omfattas av den föreslagna skyldigheten för kommuner att utse ledamöter i lokalstyrelser. Vad gäller Föreningsbankernas Bank vill jag särskilt framhålla att dess karaktär som en del av en kooperativ rörelse visserligen möjliggör en öppnare insyn i verksamheten, men att denna insyn inte kan ersätta det inflytande på beslutsfattandet i affärsbankerna som åsyftas med systemet med offentliga representanter i affärsbankerna.

I fråga om den statliga PK-banken ansluter jag mig till förslaget i promemorian att en samhällsrepresentant bör utses i var och en av de fyra regionstyrelser som f. n. är under uppbyggnad. Likaså bör den förut förordade skyldigheten för kommun att utse ledamöter i kontorsstyrelser avse också PK-bankens kontorsnät.

Om de olika förslag som jag här har förordat genomförs, bör det medföra att det allmännas medinflytande i beslutsprocessen i affärsbankssystemet väsentligt breddas och fördjupas. För att samhällsrepresentanterna skall kunna fylla sin uppgift på avsett sätt är det, som LO har framhållit i sitt ytt-

rande. angeläget att kontakt upprätthålls mellan samhällsrepresentanterna och dem som har det ledande ansvaret för näringspolitiken och den ekonomiska politiken i stort. För det ändamålet har den ordningen tillämpats att finansdepartementet en eller två gånger om året har samlat de offentliga styrelserepresentanterna för informationsutbyte och överläggningar med mig. Denna form för informationsutbyte bör förekomma även i framtiden och, om det visar sig erforderligt, byggas ut. Till mötena bör i framtiden inbjudas såväl de offentliga styrelseledamöterna som samhällsrepresentanterna i storbankernas regionala förvaltningar. Även två ledamöter från PK-bankens huvudstyrelse bör ges tillfälle att delta i dessa möten.

LO anser att det dessutom bör inrättas ett för samhällsrepresentanterna gemensamt sekretariat som kan bistå dessa med utredningar av olika slag. Att inrätta ett sekretariat för ledamöter i olika bankers styrelser är emellertid förenat med särskilda problem från sekretessynpunkt. Med hänsyn härtill och då ledamöterna torde kunna erhålla önskade uppgifter via resp. bank eller på annat sätt kan jag inte biträda förslaget om inrättandet av ett sådant sekretariat.

Samhällsrepresentanterna i affärsbankerna blir underkastade de ansvars- och sekretessregler som gäller för övriga ledamöter i det organ i vilka de ingår. Vad gäller den närmare innebörden av sekretessplikten vill jag hänvisa till uttalanden i prop. 1970: 141 och i bankoutslottets utlåtande 1970: 64.

I överensstämmelse med vad som gäller i fråga om de offentliga styrelseledamöterna bör en bestämmelse ges om att samhällsrepresentanterna i storbankernas regionstyrelser – för Götatabankens del i en regionstyrelse och två regiondirektioner – skall erhålla arvode med belopp som regeringen bestämmer. Utöver ersättning för styrelsearbete bör ersättning utgå också för arbete som offentlig ledamot i huvudstyrelse eller regionstyrelse utför inom direktion eller annat organ utanför resp. styrelse. För de kommunala representanternas del förutsätter jag att banken arvoderar dem på samma sätt som de övriga ledamöterna i kontorsstyrelserna utan att detta föreskrivs i lag.

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom finansdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse.

7 Specialmotivering

74 a §

I paragrafens nuvarande andra stycke anges att regeringen kan, om särskilda skäl föranleder det, förordna att sådant delegatuppdrag enligt 74 § andra stycket som avser flera personer skall omfatta även offentlig styrelseledamot. Bestämmelsen tillkom, som har framgått av det föregående, för

att lösa de särskilda problemen med samhällsrepresentation i Skandinaviska Bankens – sedermera Skandinaviska Enskilda Bankens – tre centralkontorsstyrelser, vilka består av ledamöter som ingår i centralstyrelsen. I förslaget till ny lydelse av paragrafen har bestämmelsen tagits upp som en första punkt i första stycket, dock att kravet att särskilda skäl skall föreligga har tagits bort. Bestämmelsen är liksom hittills närmast avsedd att tillämpas på Skandinaviska Enskilda Bankens centralkontorsstyrelser. Enligt vad jag har anfört i den allmänna motiveringen skall bestämmelsen kunna tillämpas också på andra delegatgrupper som helt eller delvis består av styrelseledamöter.

I första stycket har som en andra punkt tagits upp den nya bestämmelsen som ger regeringen rätt att tillsätta en särskild samhällsrepresentant i delegatgrupp som utgör regionstyrelse eller annat högsta organ för ett större geografiskt område. Bestämmelsen tar, som jag har utvecklat i det föregående, sikte på de regionstyrelser som numera finns i Svenska Handelsbanken, Götabanken och PK-banken och på de regiondirektioner som finns i Götabanken.

Andra stycket i förslaget innehåller de nya reglerna om skyldighet för kommunfullmäktige att utse två ledamöter i delegatgrupp som fungerar som styrelse för verksamheten vid affärsbanks avdelningskontor eller annat lokalkontor. Enligt en särskild övergångsbestämmelse skall kommunerna före utgången av år 1976 ha tillsatt kommunala representanter i kontorsstyrelserna.

Tredje stycket i paragrafens nya lydelse, som svarar mot första stycket i den nuvarande lydelsen, reglerar de av regeringen utsedda offentliga ledamöternas rätt att närvara och delta i överläggningarna inom direktion, kreditutskott eller annat liknande organ som finns inom banken. Med tanke på Skandinaviska Enskilda Bankens organisation har första punkten formulerats så att den ger utrymme för regeringen att bestämma att de tre offentliga styrelseledamöter som förordnats att ingå i var sin centralkontorsstyrelse också får delta i arbetet inom den direktion och andra persongrupper som är knutna till resp. centralkontorsstyrelse.

159 §

Andra stycket innehåller bestämmelser om skyldighet för bank att utge ersättning bl. a. till offentlig styrelseledamot med belopp som regeringen bestämmer. Det har nu lagts till att sådan skyldighet gäller också i fråga om samhällsrepresentant i regionstyrelse eller motsvarande organ. Ersättning kan utgå både för styrelsearbete och för arbete inom direktion eller annat organ utanför huvudstyrelsen resp. regionstyrelse.

8 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen
att antaga förslaget till lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse.

9 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

BILAGA

Förslaget i promemorian

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse .

Härigenom förordnas att 74 a och 159 §§ lagen (1955: 183) om bankrörelse skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

74 a §¹

Offentlig styrelseledamot eller, om flera sådana ledamöter utses, den som regeringen förordnar, äger närvara och delta i överläggningarna när ärende, som senare skall avgöras av styrelsen, förberedes av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i banken.

Regeringen äger, om särskilda skäl föranleda det, förordna att uppdrag enligt 74 § andra stycket, som avser flera personer, skall omfatta jämväl offentlig styrelseledamot.

Regeringen äger förordna att uppdrag enligt 74 § andra stycket, som avser flera personer, skall omfatta jämväl offentlig styrelseledamot. Avser uppdraget regionstyrelse eller annat högsta organ för ett större område, äger regeringen även förordna att annan än offentlig styrelseledamot skall omfattas av uppdraget med uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i verksamheten.

Avser uppdrag enligt 74 § andra stycket kontorsstyrelse äger kommunfullmäktige i kommun, där kontoret är beläget, förordna högst två ledamöter i kontorsstyrelsen, likaledes med uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i verksamheten. Är kontorsstyrelse gemensam för kontor i två eller flera kommuner äger kommunfullmäktige i varje kommun förordna en ledamot.

Offentlig styrelseledamot eller, om flera sådana ledamöter utses, den som regeringen förordnar, har rätt att närvara och delta i överläggningarna när ärende behandlas av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i banken. Den för vilken förordnande meddelats enligt första stycket andra punkten har motsvarande rätt.

¹ Senaste lydelse 1975: 227.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*159 §²

Till bestridande av kostnaden för tillsynsmyndighetens organisation och verksamhet skall bankaktiebolag arligen erlägga bidrag efter visst, för bolagen lika förhållande till sammanlagda beloppet av bolagets eget kapital och skulder vid utgången av nästföregående kalenderår, dock icke över tre tusendels procent. Närmare föreskrifter om fastställande av bidrag och bidrags erläggande meddelas av regeringen.

Det åligger bankbolag jämväl att utgiva ersättning, dels till offentlig styrelseledamot med belopp som regeringen bestämmer, dels till revisor, ombud eller likvidationsrevisor, som förordnas enligt 149 § eller 158 § 1 mom., med belopp som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Det åligger bankbolag jämväl att utgiva ersättning, dels till offentlig styrelseledamot *och annan som förordnats enligt 74 a § första stycket* med belopp som regeringen bestämmer, dels till revisor, ombud eller likvidationsrevisor, som förordnas enligt 149 § eller 158 § 1 mom., med belopp som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

² Senaste lydelse 1975: 227.

